

ČASOPIS
RODOPISNÉ SPOLEČNOSTI
ČESKOSLOVENSKÉ
V PRAZE.

ROČNÍK III.

I 9 3 I

R e d i g o v a l
Ph. Dr. ANT. MARKUS.

V P R A Z E 1931

Nákladem Rodopisné Společnosti Československé v Praze.
Vytiskl „Družstvotisk“ v Třeboni.

Univ. prof. Dr. Artur Brožek:

Poznámky o rodopisném a biologickém rodokmenu.

Předneseno na schůzi Rodopisné Společnosti Československé
v Praze dne 2. dubna 1930.

Mezi rodokmeny, které sestavuje rodopisec, sledující dějinný vývoj rodů, a rodokmeny, které sestavuje biolog (lékař, antropolog, eugenik a sociolog), jsou velmi značné rozdíly, neboť v obou případech běží o práce, konané s různých hledisek a za různými účely. Jde-li totiž při historickém badání genealogickém hlavně o to, aby sealezla rodová tradice a jí se pak řídila nebo sesilovala tradice, kterou pro budoucí pokolení zakládají generace přítomné: nese se rodokmen biologický v prvé řadě za tím, aby se jím zjistily nejrůznější dědičné vlohy co složky různých individualit (konstitucí) a pak pravidla, podle nichž se tyto složky pod vlivem sociální tradice v různé nové konstituce opět kombinují. Z toho jest patrno, že se v biologickém rodokmenu hledí v prvé řadě k dědičným vlohám a jich kombinování se v různé konstituce, a teprve v druhé řadě také k tradici, kterou zakládají jednotlivé individuality, ať již sociálně hodnotné nebo neblahé svým působením a životem. Biologický rodokmen ovšem i na sociální tradici klade jistou váhu, neboť s hlediska sociologického také musí s ní počítati, a to jako s vlivem okolí, jenž působí nejen na rozvoj individua, nýbrž reguluje i sňatkový výběr a tím pak i nepřímo vznik nových sociálně dobrých nebo zlých konstitucí, tím však dále i vznik nových dobrých i zlých směrů tradičních.

V genealogickém rodokmenu počítá se však až dosud příliš často se zastaralou a nesprávnou představou o »rodové krvi«, nedělitelné to konstituci, která se při dědění z generace do generace nerozpadává v jednotlivé své složky, ve vlohy nebo i kombinace jich, ale se všemi složkami jako jednotný a nedílný celek přechází z otce a z matky na každé dítě. A tak dochází se i k nesprávné představě, že je individualita dětí vždy jakous »smíšeninou« otcovy

a matčiny »krve«. Ze své konstituce přispívá otec i matka na individualitu dítěte podílem stejným, byť i kvalitou různým, za každých však okolnosti podílem největším vzhledem k těm podílům, které prostřednictvím rodičů se vnášejí do individuality dítěte z konstitucí 4 členů generace dědů (t. j. z dědů a z babiček), 8 členů generace pradědů (t. j. 4 pradědů a 4 prababiček), 16 členů generace ještě starší a tak podobně dále členů všech předchozích generací, jak je asi zakresluje genealogický vývod. Ježto se pak počet členů v starších generacích předků zvětšuje, je ovšem jasno, proč musí být i jednotlivé podíly jejich »rodové krve« v konstituci určitého jedince tím menší, čím je předků u určité generaci více a čím ovšem tito předkové jsou onomu určitému jedinci vzdálenější. Toto učení o »dědičném podílu předků« (*Francis Galton, 1822–1911*) přispělo jistě velmi mnoho k nesprávnému názoru o konstituci jako nedělitelné hodnotě, zvláště když zákonitosti o dědičném podílu předků, statisticky odvozené a platící jedině pro statistické soubory (kolektiva, populace), přenášely se často chybě na každý jednotlivý případ. K nesprávnému pojmu o konstituci jako nedělitelném celku v různorodé složky však přispěly i nedokonalé zkušenosti starých pěstitelů a chovatelů, bylo-li z jejich hospodářské praxe všeobecně známo, že mísení dvou odchylných typů dává vždy typy pravidelně průměrné hodnoty, typy dokonce i takové, že se z nich rodí i další generace jen se znaky průměrnými. Ale i tato zkušenosť byla chybou a nedokonalou, protože byla založena na pozorování potomstva dvou mísených rodičů příliš malého a vztahovala se pravidelně také ku znakům, které byly vlohově příliš složité. Byl to klam, který teprve po dlouhém úsilí, krok za krokem, musel být vyvracen přesními pokusy mendelistickými, vztahujícími se vždy k potomstvu dostatečně četnému a se znaky, jejichž vlohové složení bylo dostatečně známo. Neboť bylo mimo jakoukoliv pochybnost zjištěno, že při dosti velkém počtu potomstva není potomstvo mísenců, t. zv. F_2 -generace, nikdy generací jednotnou, nýbrž vždy nestejnorođou, chovající jak vlohově, tak i typově (na pohled, phaenotypicky) členy velmi rozmanité, mezi nimi pak v největším počtu vždy typy průměrné, nebo alespoň jím velmi podobné. Udržování jednotné mísené »krve« v potomstvu mísenců tedy neexistuje. Jednoty rodové »krve« tudíž podle mendelistických zkušeností o kombinaci vloh dnes již naprosto nelze hájiti, možno-li mluviti jedině o trvání jednotlivých vloh, jednotlivých vývojových schopností v řadě generací, a to ještě s tou výhradou, že všechny vlohy, které se v jistém příbuzenstvu objevují, nemusí být obsaženy v každé kombinaci, v každé konstituci jistého příbuzenského kruhu, dokonce i též rodiny nebo téhož sourozenstva. Měnila-li se jistá konstituce podle starých představ mísením nestejně »krve« a zachovávala jen mísením konstitucí stejných: nemění se křížením za

žádných okolností podle dnešních názorů o dědičnosti vybudovaných mendelismem kvalita vloh, jakost konstitučních složek. Neboť ty se křízením nemění, ale uchovávají se i v míšencích a stejně i v jejich potomcích jako jednotky čisté, stálé a míšením *neporušované* (*Mendelův zákon o čistotě vloh*, 1865). Kombinování jich ovšem nevylučuje, aby se jich rozmanitým sestavováním, jak v pohlavních buňkách, tak posléze i v jedincích kvalita konstituce měnila nebo uchovávala. Toto učení o čistotě vloh a jich neproměnlivosti pod vlivem křízení je jistě dnes nejcennějším poznatkem moderní nauky o dědičnosti, neboť není jen pouhou teorií, ale faktem přímo již pokusy prokázaným. Četná křízení totiž ukázala, že v míšené konstituci se z vloh rodiči do míšeň snesených *nikdy nevytvoří vlohy smíšené*, ale že vlohy i v takovém případě trvají v míšencích jako samostatné jednotky a neporušeny se rozcházejí do pohlavních buněk a jejich prostřednictvím dále do vlohočí kombinací, individualit jedinců. Staré názory o konstituci nerozlišovaly však také dobře *vlohu od znaku*! Dnes víme bezpečně, že znak je jen projevem jedné nebo i více dědičných vloh společně působících, a to v tom smyslu, že dědičný znak je reakcí vlohy nebo vlohočí skupiny na podmínky okolí řídící vývoj jedinců. I je pochopitelné, že se vloha znakem také *nemusí* projevovati, jestliže nejsou v okolí jedince podmínky, na které by mohla reagovati. Neprojeví se na příklad zajisté vloha k hudbě, není-li jí dáná možnost k realisaci vhodnou výchovou. A jako je tomu v tomto příkladě s kvalitami duševními, tak je zajisté tomu i s kvalitami fyzickými. Rozdíl snad je zde pouze ten, že hodnoty duševní jsou pravidelně mnohem složitějšími a výchovou mnohem měnlivějšími nežli jsou znaky a vlastnosti tělesné. Dnes máme však také již pokusy zajištěno, že i táz vloha nebo táz skupina vloh se může projevovati na jedinci různě na různých částech jeho těla nebo i v různém jeho věku, jakož i to, že znaky míšené jsou vždy jen výsledkem společného působení vloh, ale vlohy vždy jen čistých a nesmíšených.

K jak různým závěrům se dospělo podle názorů starších proti těm, jaké máme dnes na podkladě mendelistickém, myslím, že objasní nejlépe jednoduchý příklad z oboru anthropologie o pleti míšenců. Míšení rasy bílé s rasou černou vede, jak známo k populaci, v níž objevují se míšenci, t. zv. mulati s pletí světlejší než má černoch a tmavší než má běloch. Mezi mulaty však jsou v odstínech pigmentace kůže velmi značné rozdíly, neboť záleží velice na tom, jde-li o potomstvo mezi bělochem a černochem, nebo mezi mulatem a černochem, nebo mulatem a bělochem, nebo dvěma mulaty, a to ještě stejně nebo různě silně pigmentovanými. Podle starých názorů byly tyto odstíny způsobeny jednoduše pouhým »míšením« rodové krve, rodové konstituce jako celku, v němž se nerozlišovaly rozma-

nité vlohy pro pigmentaci kůže potřebné. Mulati jako děti bělocha a černocha mají průměrnou pigmentaci proto, že se v nich podle starých názorů konstituce obou rodičů prostě mísily v konstituci novou, průměrnou a smíšenou. Podobně jsou děti mulatů a bělochů opět mulaty, ale světlejšími, nebo děti mulatů a černochů mulaty, ale zase tmavšími, jestliže se v nich zase smíšená již konstituce mulatů dále mísla s čistou konstitucí bělocha a černocha. Děti dvou stejných mulatů pak podržují střední stav pigmentace proto, že se v nich spojují dvě stejně míšené konstituce a chovají se tudíž právě tak, jako rasa čistá, v níž se také na děti snášeji dvě stejně konstituce. Tak tedy usuzovalo se podle názorů starých o této otázce. Dnes však o též problémě se soudí zcela jinak, jakmile se hledí k rozdílu mezi znakem a vlohou a ke skupině vloh, kterou ta či ona rasa nebo míšenec chová. Výsledky rodokmenových statistik ukazují jasně k tomu, že zde v jednotlivých rodinách, v nichž podle sourozenstev obou rodičů lze odhadovati vlohou založení nejen rodičů, ale i jejich dětí, je barva pleti projevem společného působení určitého počtu vloh, určitě skombinovaných a mezi sebou i na venek spolupůsobících. Ukazují, že je výsledkem zcela srovnatelným s tím, který lze očekávat za podobných předpokladů pro pigmentaci hospodářských plemen při křížení. Kdežto jsou děti černochů a bělochů, — bez ohledu k tomu, které rase patří otec a které matka, — vždy stejné vlohou konstituce, s touž kombinací vloh, (t. j. s jistou skupinou vloh po otci a s jistou po matce) a tudíž i stejného odstínu pleti: mají děti mulatů nebo děti mezi mulatem a příslušníkem jedné nebo druhé rasy nebo mulaty různých odstínů vždy i v sourozenstvu, tedy v téže rodině, jedince odstínů nestejných, odstínů, z nichž střední tony vždy převládají a při malém sourozenstvu se obyčejně také jen samy vyskytují. Ale tím také podporují klam, jako by tyto střední barevné odstíny opakovaly průměrnou vlastnost míšených rodičů. Neboť odchylky od nich, jak tmavší tak světlejší, vznikající zákonitou kombinací vloh pro pigmentaci jsou vzácné při malém počtu dětí a často se ani neobjevují. Totéž však platí také o dětech mezi mulaty různých odstínů, nebo o dětech mezi mulaty a jednou nebo druhou rasou. Vlohou založení pigmentace pleti je však jen velmi jednoduchým příkladem pro poměry, které lze předpokládati u lidí analogicky pro celou řadu mnohem důležitějších dědičných znaků a stavů.

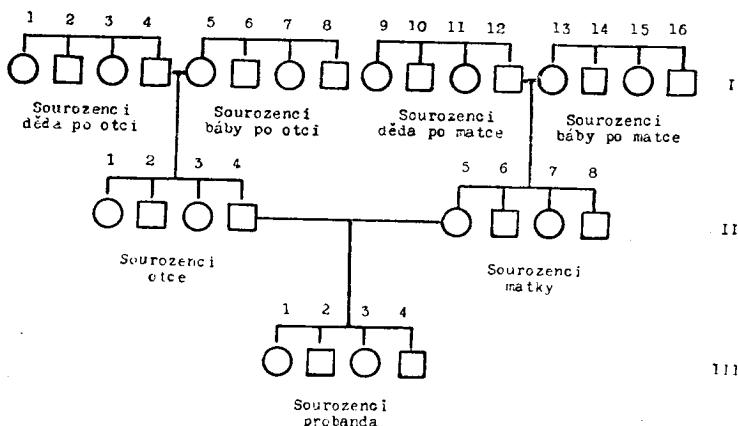
Poměry, které lze předpokládati podle tohoto příkladu pro četné znaky anthropologické, rasové, pro dlouhověkost a krátkověkost, pro vitalitu a úmrtnost, pro různou plodnost, pro náchylnost nebo odolnost k onemocnění a jiné podobné konstituční fysické a fysiologické stavů jsou též povahy, ale opět mnohem komplikovanější. Ty pak jistě nedosahují té složitosti, se kterou musíme počítati při zjevech duševních. Sem patří také otázka o dědičnosti inteligence

a speciálních talentů. Také tu ovšem lze zodpověděti analogicky podle uvedeného, ovšem nepoměrně jednoduchého příkladu. Neboť i zde jsou jednotlivé talenty a nadprůměrná inteligence v potomstvu rodičů jen průměrně nadaných právě tak, jako typy výstřední a nežádané, jen vzácnými kombinacemi vloh, které by se pravidelně a častěji mohly objevovati jen v sourozenstvech neskonale četných, které se však v nepoměrně malém sourozenstvu, s nímž nutno u člověka počítati, musí pak vyskytovati jen jako zjevy na pohled náhodné a nepravidelné. Typy průměrné nebo i jím bližší jsou naproti tomu kombinacemi vloh daleko frekventovanějšími a proto ovšem i častějšími, i při poměrně malém počtu dětí v jednotlivých rodinách. I jednostranné talenty, jako na příklad je talent hudební, počtařský, přírodovědecký, státnický, právnický, malířský a mnohé jiné jsou stav v též smyslu vlohogé velmi složité. Nicméně i každý z nich má velmi mnoho odstínů a každý *odstín lze pak zase pokládati za zvláštní kombinaci vloh*. Přesto lze i z rodokmenů poznávat, že se některé z nich v rodokmenech jako dosti ucelené celky dědí a hromadí, jakož i to, že jejich častější výskyt bývá ve spojení s častějším výskytem sňatků mezi lidmi asi stejným směrem talentovanými. V takových případech pak můžeme dosti často poznávat i vliv sociální tradice, která napomáhala k tomu, aby lidé jdoucí za stejnými tužbami podle svých vrozených sklonů přicházeli ve společenských kruzích, určitým způsobem vyhraněných, v častější styk a tu pak mezi sebou uzavírali sňatky. Rodiny hudebníků, literátů a malířů jsou k tomu nejznámějšími příklady. I v tomto pojednání najdeme k tomu dobrý příklad v malířské a umělecké rodině Mánesové.

Rodokmenová analýsa na vlohy a jich kombinování se, pokud nejedná se v ní o sledování směrů tradičních poskytuje podle mého soudu badateli jisté výhody, a to v tom smyslu, že zpravidla nevyžaduje sestavování rodokmenů příliš daleko zpět do předchozích generací. Neboť obyčejně postačují již 3 generace, a to sourozenstvo osoby zkoumané (probanda), III., sourozenstvo otce a matky, II., a posléze sourozenstva obou dědů a babiček, I. Tento příbuzenský okruh a zároveň i hlavní větve biologického rodokmenu jsou viděti na obrázku č. 1.

Podle tohoto schematu lze však také sestavovati i sbírku biografických záznamů o jednotlivých členech rodu, a to nejen o jejich vrozených schopnostech tělesných a duševních, ale i záznamy o jejich životě, působení a kulturním prostředí, v němž žili. Jednotlivé generace označujeme římskými ciframi a také v každé generaci označujeme jednotlivé členy sourozenstev, sestavené podle stáří, arabskými číslicemi. Ježto pak má stejný význam vlohogá zásoba, kterou na potomstvo přenáší otec a kterou matka, musíme

si všímat stejně všech členů příbuzenstva otcova jako všech členů příbuzenstva matčina. Podle tohoto všeobecného schematu vedeme však také vyšetřování a soupis dat, ať se již tato práce koná přímo

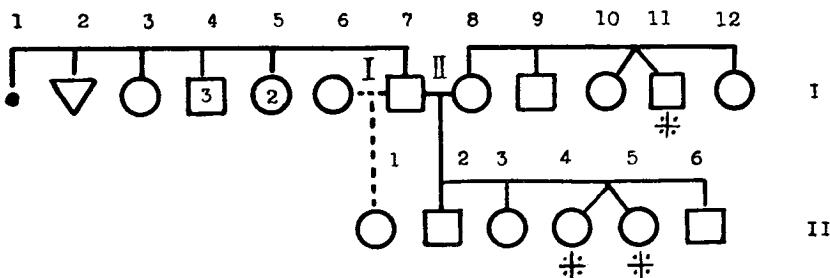

Obr. čís. I.

jednotlivcem nebo pomocí dotazníkové akce. Získané údaje zapisujeme pak na jednotlivé osobní archy, které zase značkujeme podle toho, jak jsou jednotlivé osoby značkovány v rodokmenovém schematu. Tím zároveň zakládáme si také rodopisný a rodokmenový archiv. Do každého osobního archu s prospěchem zaznamenáváme také původce údajů nebo pramen, z něhož byl údaj čerpán. Tak ku příkladu na osobní arch označený značkou otce (II., 4) zapišeme si údaje o otci, na jiný arch opět označený značkou matky (II., 5) záznamy o matce, na jiný zase údaje o jejich prvém dítěti (III., 1), na další údaje o jejich druhém dítěti (III., 2), a tak podobně dále.

Toto základní rodokmenové schema podle potřeby pak můžeme dále rozvésti, a sice tak, že do něho zapisujeme nejen členy živé, ženy označující kroužky, muže čtverci, ale i členy zemřelé a mrtvě narozené. Potraty naznačujeme tečkami a osoby neznámého pohlaví trojúhelníčky. Osoby pak téhož pohlaví, ale bez údajů, příslušnou značkou, ale značkou, která je opatřena číslicí do značky nebo vedle ní, udávající počet dotyčných osob. Spojení členů v rodokmenu zakreslujeme pak také podle zcela již ustáleného způsobu, celému rodokmenu dávajíce při tom vzor schematu rektangulárního. Tak sestavíme schema, které bylo vypracováno eugenickou laboratoří »Eugenic Record Office« v Cold Spring Harbor, N. Y., U. S. A. a dnes se skoro všeobecně upotřebuje. V tomto vzoru (viz obr. 2) pozorujeme především sourozence zakreslované tak, že je vidíme připojované kolmými »individuálními« čárkami na vodorovně po-

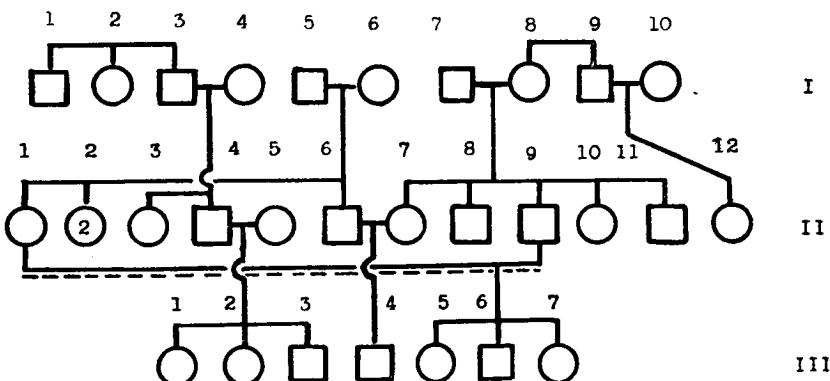
loženou linku »sourozenecou«, pak rodiče, kteří jsou zase spojeni mezi sebou linkou »šnátkovou«, a zároveň mají-li děti, svislou linkou »rodinnou« se sourozenecou linií jejich dětí. Tyto linie kreslíme

Obr. čís. 2.

pak plně pro případ, že běží o sňatek a potomstvo legitimní, tečkováně však, běží-li o sňatky nelegitimní a takové též potomstvo. K osobám zemřelým v mládí bývá pak zvykem připojovati po straně jejich značek křížek s tečkami mezi jeho rameny a dvojčata nebo trojčata označovati individuálními linkami vybíhajícimi ze společného bodu na linii sourozenecou.

Další rozvedení rodokmenového schematu zakládá se posléze již na vkreslování sňatků mezi příbuznými (viz ve schematu čís. 3)

Obr. čís. 3.

dvojitou sňatkou linii) a sňatků mimopokrevenských, a sice sňatků, do nichž vstoupily osoby uvedené ve hlavních větvích rodokmenu. Mají-li tyto sňatky potomstvo, zakreslujeme toto právě tak, jako by se jednalo o hlavní větve rodokmenu, a také připojujeme stejně i ascendenči (předky), a to příbuzenstva po otci i po matce.

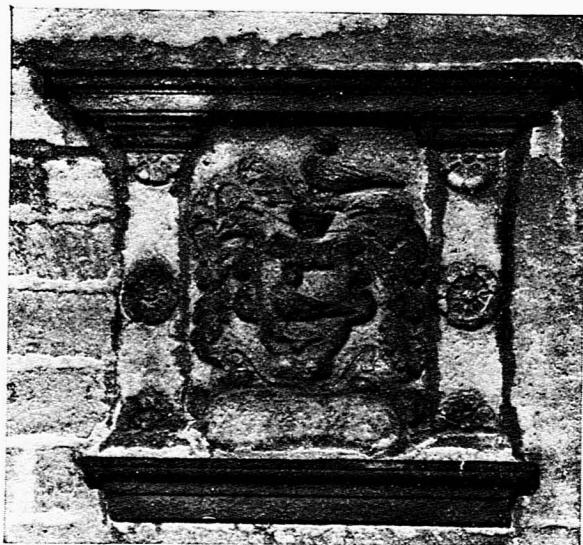
Uzavřela-li některá osoba, ať ve hlavních větvích, ať v připojených, sňatků více, připojujeme k ní více sňatkových linií a od nich, jsou-li děti, i jednotlivá potomstva. Tato doplnění jsou schematicky zobrazena na obrázku 3.

(Pokračování.)

L. Domečka:

Znak Jiříka Velíka ze Šonova(?) na Bílé věži v Hradci Králové.

Na jižní straně Bílé věže v Hradci Králové zasazena je pískovcová deska s vytesaným znakem. Na znaku tom spatřuje se štíť a v něm sokol s panenskou hlavou v čepci sedící na ostrvě. Týž sokol tvoří též klenot znaku na vrchu štítu. V stranách štítu vine se ozdoba z listí a pod ním umístěna je páška určená pro nápis, který však na ní chybí. Rámec desky po stranách pravé a levé se stává z dvou pískovcových pilastrů, jež uprostřed ozdobeny jsou celou pětilistou růží a u hlavic a patek pouze poloviční, a na vrchní a spodní straně z pískovcových renesančních říms.

Znak Jiříka Velíka.

Již kronikáře královéhradeckého Františka Švendu zajímalo, čí to asi je znak na Bílé věži. Dle pečeti, kterou nalezl na jedné listině v prachu radničním, soudil, že by mohl náležet Jiříku Velíkovi ze Šonova, královninu podkomořímu, který byl snad dobrodincem

Hradce Králové neb dal podnét ke stavbě Bílé věže. Ježto však zemřel 2. srpna r. 1568, a stavba Bílé věže trvala od r. 1574 do r. 1580, domníval se Švenda, že proto na pásce pod znak jeho hradečtí nápis nedali. Kdyby byl býval živ byli prý by dali znak jeho s nápisem zasaditi na východní čelní stranu Bílé věže obrácenou k městu a ne na stranu jižní.¹⁾

Týž znak, jakého užíval Jiří Velík, měli též *Jan Šonovský*, *Vít*, jinak *Jan Štika*, *Jan Kydlín* a *Jan Tachovský*. Znak ten udělil jím Ferdinand I. 2. června 1527 a s ním přídomek ze Šonova. Znak jejich sestával ze štitu modrého, ostrvi stříbrné o třech sucích a ze sedícího na ní sokola s panenskou hlavou ve zlatém čepci, který na každé noze měl zlaté poutce a stříbrný zvoneček. Kameník, který pro Bílou věž znak zhotoval, vynechal na nohou sokolových poutce i zvoneček asi proto, že by ve značné výšce nebylo viděti.²⁾

Z těch, jímž Ferdinand I. 2. června r. 1527 společný znak a přídomek ze Šonova propůjčil, do styku s Hradcem Králové jako věnným městem české královny přišel pouze Jiřík Velík ze Šonova, její podkomorí. Jiřík Velík měl dům na Malé Straně v Praze a dvory ve Voldřichovicích a Kmetiněvsi. R. 1553 přijat byl na sněmě s potomky svými do stavu vládyckého. Byl muž vzdělaný, dobročinný, milovný zpěvu a umění hudebního.

I kdyby bylo podobno pravdě, že znak na Bílé věži v Hradci Králové je znakem Jiříka Velíka ze Šonova, přece jen zůstane záhadou asi na vždy nerozluštěnou, proč jej Hradečtí do zdi její dali zasaditi.

¹⁾ Fr. Švenda, Železný obraz města Hradce Král., rozdíl III. str. 35.—36.

²⁾ Popis znaku ze Šonova: Aug. Sedláček, Litický ze Šonova; (Ottův Sl. nauč., XVI. 164.), M. Kolář, (Českoslov. heraldika 196), A. Rybička, Velík ze Šonova, (Riegrův Slovník naučný IX. 966.), vynecháný má poutce a zvonečky na nohou sokolích, a V. Král (Heraldika 138.), který zmiňuje se o sokolu s hlavou lidskou a o poutech na nohou jeho bez zvonečků. Sedláček v Ottově Nauč. Slovníku píše, že s Jiříkem Velíkem společný znak obdržel Jan Bachovský místo Tachovský a v Českoslov. heraldice Jan Kyclina, což je patrně tisková chyba, neboť na str. 186. jmenuje Jana Kydlína. V indexu sice je též uveden Jan Kyclina a při něm str. 205, ale na stránce té se jméno jeho nevykytuje.

Členové literátského sboru v král. městě Kouřimi v letech 1637—1712.

Každý soupis obyvatelstva nebo příslušníků nějaké organizace může být vítaným pramenem rodopisným. Soudím, že to platí také o seznamech členů kůrů literátských, a to tím spíše, že členství v těchto spolkách naznačuje také jinaké postavení dotyčných osob ve městě, jejich vzdělanost, zálibu a pod. Píše o tom trefně náš kulturní historik Dr. Z. Winter ve svém díle »Život a učení na partikulárních školách v Čechách« str. 764: »Spolky literátské, instituce to výhradně česká, všude po českých vlastech rozšířená a kvetoucí, jsou o tom veliký a výmluvný důkaz, (jak se v Čechách pěstily zpěv a musika vůbec). V městech nebylo kostela, aby při něm vzdělání lidé nebyli se spolčili v literátský kůr latinský, vedle něhož býval kůr literátů českých, kteří uměli čísti a zpívat, ale ne latině a ne uměle. Nenechávali toho figurativního zpěvu, jemuž se naučili ve škole, vzdělaní lidé nikdáž potom až do stáří svého vetchého; ať měl hlasu dosti nebo málo, intelligent český vždy se chlubíval, že náleží k latinskému kúru kostelnímu. A bylo mnoho těch literátů!« A kolik jich bylo v Kouřimi od začátku protireformace 1620 do prvej poloviny věku osmnáctého, kam až sahají pamětní knihy literátského sboru, pokusím se vylíčiti.

Ze zápisů a poznámek v knihách městských jest jistó, že i před rokem 1620 bývali v Kouřimi pěvci víry pod obojí sdružení ve sbor literátský. Ale zvláštní pamětné knihy, takové, jako jest kniha bratrstva kúru literátského, založeného r. 1637 »sub decano Cyrillo Menšík«, o tom nemáme. Katolický děkan tehdejší, 17 let po bitvě bělohorské, podjal se úkolu sestaviti opět sbor neboli bratrstvo literátské, jsa hnút potřebou, dodati bohoslužbám slavnostního rámce hudbou a zpěvem. Ihned zhotoven také seznam činných členů v pamětné knize, svázané do dřevěných desk, polepených pergaménovými listy ze starší bohoslužebné knihy latinské. Tento seznam pěkně osvětluje změny mezi tehdejší intelligencí kouřimskou. Kdežto seznam z r. 1637 ukazuje, co tu zbylo obyvatelstva starého, vysvítá z následujícího seznamu z r. 1677 — po čtyřicet let nebylo nic zapisováno! — jak velké proměny se udaly do skončení války třicetileté a v prvých desetiletích po ní. Otiskuji oba seznamy; při členech od r. 1677—1712 do bratrstva přijatých kladu do závorek rok přijetí každého jednotlivce do sboru. Byly členy i ženy, nejčastěji vdovy po zemřelých literátech, jež měly nárok na slavný pohřeb za povinné účasti všeho členstva. Než i dívky byly zapisovány za činné členy — nepochybň provozoval se při bohoslužbě

a pohřbech zpěv vícehlasý, figurální. Stůjž zde nejprve seznam členů bratrstva z roku 1637:

Léta Páně šestnáctistého třicátého sedmého v den památný Blahoslavené Panny Marie to jest 25. Martii stata se convocati aneb shromáždění pánu Literátů v domě farním skrze dvojctihodného kněze Don Cyrilla Menšíka, ten čas pana děkana v městě Kouřimě. Kdežto při shromáždění a v přítomnosti celého Bratrstva obnoveni a vyhlášení jsou za pány starší literáty, osoby níže položené, totiž:

nad kůrem latinským: pan Jan Bukač, Prymator pan Jeronym Bukač, pan Jiří Rožmitálský, Andreas Vysokomejtský.

nad kůrem českým: pan Jan Kamberský, pan Václav Nuselský, pan Tobiáš Chřenek.

Custodes: pan Danyel a Samuel, bratři Tyryšové.

Servusové: Mathyáš Lorferyn a Jan Strnad.

Jména pánu Literátů až do tohoto času v Tovaryšstvu zůstávajících. Mathouš Drahotnický, p. Matěj Haban, p. Jiří Rožmitálský, p. Jan Kamberský, Jan Mladoš, Václav Svoboda, Martin Táborský, Bartoloměj Roháč, P. Jan Bukač, prymator, p. Jeroným Bukač, p. Danyel Rožmitálský, p. Thobiáš Chřenek, p. Václav Zywald, p. Martin Vorlíček, p. Ezechyel Šípek, Václav Fiala, Jiřík Hantil, p. Jakub Millar, Jan Čermák, Martin Slavík, p. Štěpán Kouřimský z Větčina, Pavel Zedník, Ondřej Čížek, Jakub Vozabol.

(Poznámka: Tito členové byli zbytek velkého kúru literátského před převratem. Po roce 1628 vystěhováním zmenšil se počet obyvatel nejméně na polovinu.)

Jména pánu literátů v nově do bratrstva od 25. Martii přijatých, kteří za přiznamenání žádajíce, služeb Božích pilni býti připověděli a příjemného jedenkaždý při času s. Panny Kateřiny léta běžícího 1637 od sebe odvésti se uvolili.

Andreas Vysokomejtský, p. Václav Nuselský, p. Jan Nuselský, Stanislav Berka, Václav Vlasák, Jan Hořický, Jiří Kratochvíle, Petr Tuchlovský, Vít Lazebník, p. Samuel Tyryš, Matěj Koza, Matouš Zdražil, p. Samuel Tyryš, Petr Čermák, Jan Hájek, Jiří Svoboda Kolinský, Jan Saček, Václav Čapek, Jan Sadský, Václav Vespažyan, Kašpar Keller, Řehoř Teynecký, Jakub Polický, Adam Smutný, Jeroným Svoboda, Jakub Cepek, Adam Václav Kouřimský z Větčina, Václav Vlaštovička, Danyel Byrsýn, Václav Hájek, Ondřej Bechyně, Jan Hantásek.

Nato je připsáno snešení pp. starších literátů i celého bratrstva obojího kúru — podle něhož se nařizuje, co má odvozováno býti od které věci zapůjčené i jináč při vykonání pohřbu.

Tak od půjčení svíce při pohřbu, každý odvede 3 kr. Osobám pak z bratrstva všem se takový plat passiruje. Od příkrovu axamitového ven z bratrstva (*totiž nečlenům*) 24 kr., osobám pak v tovaryšstvu zůstavajícím od půjčení 12 kr. Servusům od obcházení

pánů literátů — kdo by se dožádal a nebyl posud připojen ke kóru literátskému má dáti 18 kr. Osoby z bratrstva mají dáti 9 kr. Pokuty pánům literátům pro nedostavení se na funus 9 kr. (později připsáno: pro zanedbání služeb Božích 9 kr.)

Po roce 1637—1676 nenachází se žádný zápis o shromážděních, o počtu členů, o pohybech jméní spolkového nebo o změně statut. A není také divu. Těžká třicetiletá válka zhubila celou zemi a vyplidnila města i celé kraje Až po míru vestfálském zvolna nastává zotavování. Začal se zaváděti ve všem zase pořádek, a tehdy také vznikl první český soupis vši půdy, první katastr: berní rola z r. 1654. Také literátský kúr v Kouřimi byl tím dotčen: mělt dosti značný pozemkový majetek, vzniklý z darů a odkazů členstva. Většinou byly to pozemky roztroušené téměř po celém teritoriu obce, bývaly pronajaty a z výnosu hradily se výlohy za funkce zpěvní v kostele i mimo chrám. A byly všelijaké potíže se soupisem literátských pozemků, jež tálly se dlouhá léta, až svolána konečně valná hromada, na níž ustanovenno pořídit nový seznam všech pozemků kúru a určiti jejich pronájem. Při tom obnoveny také jednotlivé čestné funkce v literátském sboru, jakž svědčí zápis:

Léta Páně 1677 dne 8. Měsíce Decembri stala se convocati neb shromáždění literátů v domě farním skrze důstojně velebného a vysoce učeného kněze Matěje Karla Koteciusa (?), protonotaria apostolica, ten čas pana děkana v městě Kouřimě, kdežto při shromáždění a v přítomnosti celého bratrstva obnoveni a vyhlášení jsou za pp. starší literáty, osoby níže položené, totiž:

Jména pánů literátů:

starší: pan Jan Raychmon, primator, pan Šebestyán Rožmitálský.

Servusové: Danyel Ebert, Tomáš Voboril, p. Jan Hájek, I. M. C. rychtář, p. Václav Ferdynand z Většina, p. Jakub Macarius, p. Martin Frýda, p. Matouš Zdražil, p. Kryštof Ebert, p. Jan Hrázký, p. Václav Strnad, p. Václav Vorlyček, p. Václav Birsýn, p. Jiří Vojtěch Bukač, p. Danyel mladší Zdražil, Mikuláš Čabelýk, Danyel Rožmitálský, Jan Jerman, Ondřej Formanů, Václav Stárek, Matěj Formanův, Štěpán Cepek, Martin Roudnický, Václav Kostelecký, Samuel Frýda, Václav Kuchynka, Danyel Kostelecký, Matěj Kroupa, Danyel Tyryš, Jan Birsýn, Václav Koza, Danyel Heřman, Václav Jelínek, Jiří Kostelák, Jakub Čapek.

Nově přijati: Václav Bylanský, Jiří Sauer, Pavel Suchánek, Martin Zeleznický, Jan Kadeřávek, Jan Bydlo.

Vdovy: Alžběta Birsynová, Kateřina Tyryšová, Rozyna Po-korná, Dorota Pokorná, Mařka Knížatová, Kateřina Bukačová, Ludmila Kopecká, Anna Obořilová, Alžběta Vamberšká, Kateřina Kleysterková, Ludmila Mladošová.

(Dokončení.)

Příjmení havířská.

Dělník, pracující při dolech kutnohorských, musel býti organi-
sován, t. j. zapsán v některém pořádku horním, a to dle způ-
sobu své práce buď v pořádku havířském, nebo hašplíšském¹⁾ nebo
trejvířském.²⁾ Tyto pořádky byly dvoje a) při horách Stříbrných
(vlastních kutnohorských), b) při horách Kaňkovských či Kyzových.

Zapsání do knih pořádku mělo několikeré výhody. Provinil-li
se dělník něčím nebo žádal-li oč, zastali se ho starší u soudu měst-
ského nebo úřadu horního. V případě nemoci nebo úrazu dostalo
se mu pomoci. Byl-li dělník dosud člověkem nesvobodným, t. j.
některé vrchnosti poddaným, zápisem do knih cechovních stal se
(na základě výsad královských, zejména Rudolfa II.) člověkem
svobodným, a jeho vrchnost neměla k němu více práva.

Ze všech těchto pořádků byl nejpočetnějším cech havířský.

V dobách, kdy se ještě sousedé volali jménem křestním, při
zapisování několika synů téhož otce do pořádku havířského bylo
potřebí jednotlivé syny blíže označiti; proto dávána jím hornická
jména. Víme to nejenom ze zápisů do knih pořádkových, nýbrž
i z »Paměti« kaňkovského kronikáře Jana Hejzelny, který při
zápisu sňatku svého otce r. 1763 uvádí:

»Toho léta dne 25. října Václav Procházka, po hornicku
Hejzelna řečený, oddán k stavu manželskému s Kateřinou, ovdově-
lou Šlichovou na Kaňku. (Neboť těch časů tu na horách ten obyčej
byl, že když havíři dva nebo více bratři vlastní byli, tedy starší
bratři jiným příjmením, hned jak do havířského pořádku neb cechu
se zapisovali, nazváni byli a toliko jen nejmladšímu příjmení otcov-
ské zůstalo.« (Fol. 151.) Na důkaz věrohodnosti Hejzelny uvádí-
me několik zápisů z knih havířských:

- 1726. Tomáš Krčma po otci, po hornicku Vort, rodilý velímský má
dáti i perkytli a libru vosku.
- 1730. Martin Buše po otci, po hornicku Herth, rodilý ze Želiva,
poddaný kláštera, má dáti i libru vosku.
- 1745. Jan, po otci i po hornicku Přenes, synek havířský z Kaňku,
má dáti i libru vosku.
- 1745. Jan, po otci i po hornicku Vysekal, synek havířský z Kaňku,
má dáti i libru vosku. Dne 25. Decembris A. 1745 zápis(né)
dal.

V oddelení horním archivu kutnohorského jsou tři manuály
tovaryšské, do nichž zapisování přijati do pořádku. Vedle zápis-
ného písáři skládali do určitého času k cechu perkytli a 1—2 libry

¹⁾ Hašplíši pracovali při hašpli = rumpálu.

²⁾ Trejvíři popoháněli koně v trejbech zaprážené.

vosku. První manual je z let 1717—1733, druhý z 1728—1752, třetí z 1728—1785. Přistupujícím dávána mnohdy jména vzatá z technické terminologie, kterou přinesli do Hory němečtí havíři a jež českými dělníky zkomolena dokonale.³⁾

Jan Hejzelna poznamenal také, kdy zvyk dávání hornických jmen přestal, a to při roku 1771.

»Ten čas oné minulého roku nařízené popisování lidu a numerování domů na Kaňku se konalo v měsíci březnu a to v přítomnosti jednoho vojenského oficíra a radního p. Václava Endrle. A tu od toho času týž obyčeji havířským synům jiné příjmení (kromě vlastního otcovského) dávati na budoucnost při král. horním úřadu přestal.«⁴⁾ (Fol. 155.)

Nás však zajímá skutečnost, že tato příjmení hornická se ujala a byla do matrik zapisována. A tak dodnes, zejména na Kaňku (bývalé dělnické osadě hornické) a v okolí se s těmito příjmeními často setkáváme.

V následujícím prvém seznamu jmen, vyčtených z výše uvedených knih, uvádíme příjmení vzniklá z terminologie hornické, v druhém podle způsobu práce, v třetím podle osobních vlastností, ve čtvrtém vzatá ze života.

I.

Auspeit.

Brus, Buchisen, Buchhert, Bergvest, Bergwandt.

Ciport, Cibort, Couk, Crk, Cechvoda, Cupus, Ceve, Cinkrauth, Cimrman, Cimrmanka, Cimrknecht.

Červenec (také Glanc, Klanc).

Důl, Dřevo, Drtel, Dignovitý, Duršlák, Dejm, Dejmek.

Erckauf.

Frát, Felizna, Fárt, Fejzl, Fimol, Flos, Fudroval, Fudrnost.

Gverštempl, Kverštempl, Gewerk, Grum.

Hejzelna, Heypank, Hyvle, Hažoval, Hanštán, Handštejn, Hengle, Hornigl, Hornikl, Hašpl, Hašplíř, Havíř, Hlína, Hýle, Halda, Hlubina, Hutmánek, Hromádka, Herth.

Kyz, Koutek, Kladka, Khuble, Kroužek, Kvarc, Klufta, Kyvle, Kštimocher, Kapice, Kompas, Krace, Kratce, Kraml, Klamřík, Klanc, Kamínek, Krumpus, Košty, Kliknipna, Knipykle, Kašna, Kože, Kukus, Kvartál, Kahanec, Krub, Krublink, Klobring, Klín,

³⁾ Ot. Leminger v článku: »O jménech dolových koní« (Český lid 1900) má přilehavou poznámku: »Pěkně to ilustruje rukopis v univers. knihovně pražské chovaný »Geographia Bohemiae et Moraviae subterranea (I. A. 8.)... Jetz höre, was diese Bergleuth für eine Sprache haben. Sie reden böhmisch undt kein Böhm verstehet sie, sie reden teutsch undt kein Teutscher verstehet sie. Diese Sprach ist von teutschchen Blumen undt böhmischen Kräutern ein Salat, den man einen Mischmasch nennen kann...«

⁴⁾ Pravomoc havířského cechu byla v této době již tak omezena, že cech byl vlastně řízen úřadem horním.

Kamp, Khampf, Klabert, Klaberg, Krně, Klika, Kavna, Klíber, Kratečka, Kopejzna, Klufta, Krum, Krumlicht, Kupferblum, Kupfferbliche, Kdyně, Krobštejn, Knot, Knotek, Katra, Kverk, Korba, Kobka.

Lutna, Lindt, Lezení, Lednice, Lůj, Langrub, Ladunk, Legštan, Ladunk, Litloch, Lampa, Lenšaft, Lochštejn, Lon, Lohn, Látro, Latroch.

Markscheder.

Necka, Násada, Nebozez, Nabiják.

Ontloch, Orschleeder.

Provázek, Palata, Prejtýř, Podumploch, Plat, Podlaha, Pecka, Picka, Pergwest, Perlík, Pumpa, Palice, Prach, Perky, Prych, Piloch, Plent, Prems, Puchejzna, Prorážka.

Queršlák.

Radšacht, Ramajsl, Ražump, Richtunk, Rýgl, Rumpál, Ruda, Rudař, Rybníček.

Řemínek.

Svorník, Stropek, Spitra, Sloup, Sbírka, Smrsk, Stěna, Stupeň.

Špůra, Štros, Šturciř, Šleifstein, Švůb, Šejvle, Šprejce, Šál, Štufka, Štamajsl, Štuka, Štadlo, Štola, Šorp, Špermas, Špřísl, Šlich, Šlichový, Šorpíř, Šturcoval, Šorpíř, Šachta, Štolhort, Štempl, Štanc, Špiruňg, Šlígla, Štok, Šlamhák, Šrút, Šroub, Šichta, Štecher, Štejgíř, Špic.

Tahadlo, Turlík, Trejb, Temnice, Tlouček, Tesák, Tručka, Trůza, Drůza, Teckwerk.

Umproch, Umbroch, Überlák, Übergang.

Vort, Vortík, Vozíček, Vejrážka, Voda, Vočadlo, Vomázka, Vejsadka, Vele, Vodnice, Vantroka, Vingler, Vintlík, Vinklát, Wehršlag, Waserkunst, Weissgloss.

Zinklo, Zejduna, Zavláčka.

Žebříček, Želízko, Žlábek, Žoček, Žula, Žump, Žumpejzna.

II.

Brousil.

Coufal.

Dobýval, Dokázal, Dodělal, Dorazil, Dokácel, Dlabal, Ďobal, Ďoubal.

Haslo, Houkal.

Kopal, Klofáš, Klubal, Kroutil, Klopejt, Koukal.

Nedbal, Navrátil, Naháněl, Nalíval, Nakládal, Naložil, Nabíjel, Nachoval, Nasadil.

Opozdil, Odskočil, Obrátil.

Přibyl, Přeskočil, Proskočil, Přerazil, Prorazil, Přestal, Přenes, Přetočil, Přeslo, Potmě, Podebral, Posvítil, Pospíchal, Podával, Potřas, Přirazil, Přistoupil, Přišel, Pálil, Plnil, Prokopal.

Rozsypal, Rozbořil, Rozlil, Rozdělil.

Smeklo, Stejskal, Slezlo, Spadlo, Smítal, Smetal, Shrnuł, Srov-
nálek, Srovnal, Shazoval, Sbíral, Skákal, Shromáždil, Svítil.

Štípal, Šoustal, Šaroval, Šteiner.

Trousil, Tlačil, Tahal, Trekoval.

Urazil, Upad, Utopil, Ukázal, Uhodil, Udeřil, Utržil, Utratil.

Vysekal, Vysypal, Vysadil, Vytlačil, Vyběhal, Vyvalil, Vybí-
hal, Vyďdal, Vyndálek, Vyškrábal, Vymklo, Vyďdal, Vytočil, Vy-
klopil, Výstupek, Vyvratal, Vydrobil, Vylezal, Vyskočil, Vylíval,
Vodýchal, Vomočil, Vodundal, Vodsedal, Volal, Vodrazil, Votočil,
Votráslo, Vodhodil, Voboril, Votvíral, Vohejbal, Vandroval, Věřil,
Vejskal.

Začal, Zavrtal, Zavostřil, Zavadil, Zabloudil, Zadrobil, Zafouk,
Zaháněl, Zašel, Zatlačil, Začátek, Zaprášil, Zapotil, Zahradil, Za-
rážka, Zdvihal.

III.

Bohabojný, Bedlivý.

Čerstvý, Čistotný.

Daleký, Dělný.

Honil, Hrozný, Hezký, Horký, Hluboký, Hustý, Hotový,
Holeček.

Chládek.

Jadrný.

Kratochvíle, Kudrna, Kouřílek, Kyprý, Kusý, Kroutil.

Motáček, Mokrý.

Nebezpečný, Nízký.

Ouzký, Ostrý.

Pilný, Poslušný, Přímý.

Rovný, Radíč, Rozháňka.

Suchánek, Silný, Studený, Smutný, Sešlý.

Šťastný, Široký.

Tichý, Tvrdý, Teplý, Tupý.

Veselý, Vysoký, Vykydlo.

Žádný (též Kchein).

IV.

Bidýlko, Bláto.

Cimbálník.

Čapka.

Dole, Dudek, Dudař, Drobeček, Dejpola.

Hájek, Hlava, Hiršt, Havránek.

Chaloupka.

Jedlička, Jiskra.

Krajina, Kocábka, Kočárek, Kalina, Kus, Kotouč, Kotouček,
Konec, Karhánek, Křídlo, Karbuška.

Lán, Lávka, Lín.

Maštálka.

Prášek, Potůček, Protivodě, Polír, Plavec, Pruh, Prošek.

Rabuška.

Slavík, Studnička, Sůl, Stezka, Skřídlo.

Šanda.

Ulička.

Vomáčka, Vojna, Vodička.

Zajíček, Zima.

Jan Lintner:

Z historie soběslavských rodin.

V druhé polovině 15. stol. a na počátku 16. bylo v Soběslavi ve vnitřním městě asi 115 domů a na předměstí jen několik hospodářských stavení, nalezejících měšťanům. Na předměstí byly též chalupy pastuší a chalupy »malomocných«, Velký mlýn, Drbalův mlýn, nyní Cíkar, a Čejnov; na místě nynějšího Brousku byl hamr a na Andělském potoce vůbec mlýna nebylo.

V r. 1626 bylo v městě 63 sousedů, na předměstí 28. Matron bylo 59, vdov 27, předměstských žen bylo 42. Mladenců bylo 43, pannen 40. V městě bylo nádeníků 13, služebníků 22; na předměstí nádeníků 26, děveček 63.

Po třicetileté válce bylo v Soběslavi pouze 118 hospodářství a z těch bylo ještě 20 pustých. Tři byla pohořelá a vdova Samelka byla na živnosti zkažena. Nově osedlých bylo 13. Ze všech stálo si hrubě dobře 27 hospodářů. Uhrnem měli sousedé 1305 strychů polí, z nichž bylo oseto pouze 597, ostatní leželo úhorem. Měšťané měli 1213 strychů polí, sousedé předměstství 92. V městě bylo 23 koní, 46 volů, 184 krav, 119 jalovic, 333 ovcí, 220 veprů; na předměstí 14 volů, 46 krav, 39 jalovic, 25 ovcí, 37 veprů.

R. 1786 bylo v městě 146 čísel, na Veselském předměstí 80, na Táborském 78, celkem 304 čísel.

R. 1837 bylo v Soběslavi 339 domů a 2939 obyvatel, r. 1857 3103 obyvatel a r. 1869 v 393 domech 3271 obyvatel; téhož roku bylo v městě 36 Israelitů.

R. 1895 bylo v Soběslavi 3854 obyvatel v 436 domech. Z těch bylo Čechů 3849, Němců 5, katolíků 3767, 4 evangelíci a 83 Židé.

Nejstarší zprávu o Židech v Soběslavi máme v městských knihách z počátku 16. stol., kde u domu Kocorkův čteme, že náležel Židům. R. 1566 Václav Stodola prodal dům Maršovský (nyní dům

p. Karla Dlouhého č. 41) Jarolímovi Židovi, kramáři. Valně se mu však nedařilo a Soběslavští mu nepráli. Vdově Mandelné Agnické byl dlužen 50 kop a Vavřinci Lokajovi za včci krámské 41 kop. Když r. 1593 Jarolím zemřel, pan Petr Vok nařídil, aby se v domě ničím nehýbalo až do dalšího poručení a dům, aby páni na místě vdovy Ester a čtyř sirotků prodali stříbrníku Ondřeji Karáskovi. R. 1594 dal pan Petr Vok z Rožemberka Soběslavským výsadu, aby nemuseli v městě Židů trpěti, a poručil Židy vybýti z města, poněvadž poznal, že tu s nimi nikdo rád nebyl. Roku pak 1604 nařídil, že Židé ani v městě a na předměstí, ani v obecních vesnicích pod hrdla ztracením trpěti a přenoclehování býti nemají. Zákaz ten udržel se až do roku 1848; do té doby Židé, kteří v Soběslavi obchodovali, museli na noc do Přehořova, Myslkovic a Tučap a ráno opět se vraceli. Mezi nejstarší usedlé Židy patří Zimmer, Rind a řezníci Steinové.

Obyvatelstvo Soběslavě možno rozděliti na šlechtice, kteří byli v městě většinou rožmberskými úředníky, erbovní měšťany a měšťany obyčejné.

Markvart z *Bukšic* měl za manželku Alenu z *Kraselova* a dceru Annu a syna Janka. Paní Alena učinila odkaz na mše r. 1444 a r. 1455 zřídila v Soběslavi nadaci, v níž mezi jinými odkázala 8 kop grošů českých ročního platu z Bečic na lázně pro chudý lid v Soběslavi. Markvart z *Kraselova* pojal za manželku Dorotu, dceru Mikuláše z *Hobzí* (vesnice se zámkem na Moravě u Dačic). Dorota z Hobzí byla třikrát provdána, a to za Hynka z *Dubravice*, Markvarta z *Kraselova* a Jindřicha z *Vraného*. Děti její byly: Eliška, Burian, Jindřich, Jan, Václav, Markvart, Zdeslav a Mikuláš.

Roku 1491 odkázala Dorota z Hobzí Bečické poddané k záduší sv. Víta, v kterémžto kostele jest pohřbena, a ke špitálu na sukno pro chudé. Poručníky učinila dceru svou Elišku z *Kraselova* a manžela, panoše Jindřicha z *Vraného*. Svědci byli: Jošt z *Landsteina* na Skalici, panoše Mikuláš ze *Sedlce*, Jan *Bukovský* z *Truženic*, tehdy hejtman soběslavský, a Jindřich *Smrká* z *Mnichu* a na Zlukově. R. 1511 odkázala Dorota z Hobzí paní Elišce z *Myslínna*, vdově po Mikuláši z *Kola*, dům, na kterém sama bydlela, 3 krávy a ještě jiné krávy, které na nájmu jsou i všecko hospodářství a zahradu, která leží u hamru (nyní mlýn Brousek) vedle zahrady Ježkové strany jedné a vedle zahrady Beránkovy strany druhé, a trávník, který leží k Velkému mlýnu, vedle Velkova trávníku. Dvůr pak, který měla za městem, odkázala faráři na mše. Za poručníky učinila měšťany soběslavské Jana *Rybua* a Jakuba *Mráze*, své kmotry.

R. 1412 byl na Soběslavi purkrabím Jan ze *Štítného*, jemuž náležela ves Lhota na Lejčí, kterou prodal jakémusi Drslavovi.

Kozští z *Kozího*, pocházející z Kozího Hrádku, připomínají se v Soběslavi od r. 1432, kdy Vilém z Kozího byl tam rožmber-

ským správcem. Drželi dům v Soukenické ulici čp. 102. Týž dům r. 1484 poručníci páne Zdebořa z Kozího, Vít z Rzavého a na Dobronicích a Dívčický prodali za 32 kop Václavovi Trhlému.

Předek jmenovaného Vítá z Rzavého Jan byl r. 1415 v Soběslavi purkrabím a přitiskl také svou pečeť na stížný list do Kostnice.

Jan Baba z Chotěmic vlastnil dům čp. 110 a byl r. 1473 v Soběslavi rožmberským úředníkem spolu se Stanislavem z Přerova.

V letech 1476—91 byl hejtmanem soběslavským Jan Bukovský z Truženic a náležel mu dům čp. 154.

R. 1502 byl hejtmanem soběslavským Volkér ze Štěkře, jehož bratr Jindřich byl purkrabím na Choustníku. Volkér bydlel v hradě soběslavském, v též bytě, kde před tím bydlela jeho matka. Olbramům ze Štěkře v 16. stol. patřil Brandlín. Jan Olbram ze Štěkře byl hejtmanem v Soběslavi r. 1528, 1529 a 1536. Ten byl uveden r. 1536 s Jindřichem Dvořeckým z Olbramovic od purkmistra a rady v dům Doroty Kášovy pro dluh 81 kop, neboť byli za ni rukojmím panu Zdenku Vítovi ze Rzavého.

Z rodu Dvořeckých Václav Dvořecký z Olbramovic koupil r. 1498 od Jana Smetánky dům čp. 47. R. 1563 Havel soukeník prodal svůj dům čp. 112 Elišce Dvořecké z Mladějovic za 150 kop a za deset potom kupila táz Eliška od Ondřeje Štětí dům čp. 89. Alžběta Dvořecká z Mnichu držela 1602 dům po Rehoři Smrčkovi čp. 151.

Na domě čp. 93 byl Jan Selle ze Strýčkovic, který r. 1483 při kapli sv. Jana Křtitele pod věží založil místo kaplanské z platů v Lastiboři a ve Svinkách.

Ke konci 15. stol. připomíná se na domě čp. 82 Albrecht Budák z Budákova.

Z rodiny Špulířů z Jiter byl hejtmanem v Soběslavi v letech 1515—17 Václav z Tučap, jenž si vystavěl na prostranství u Babové bašty c. 1510 dům. Týž koupil r. 1527 od Václava Choustnického dům čp. 149 za 140 kop a r. 1537 30. června od Jindřicha Dvořeckého z Olbramovic a Jana Olbrama ze Štěkře dům později zvaný Rožmberský, který r. 1567 Augustin Špulíř z Jiter dal v zá stavu Albrechtovi Valovskému. Čtyři roky před tím 1563 koupil Augustin Špulíř z Jiter dům čp. 131 od Pavla Gregory. R. 1627 připomíná se na domě Dekarovském (nyní čp. 48) Regina Špulířová z Rybnan; byla to dcera Jana Káby a manželka Petra mladšího Špulíře na Katově. Regině při porovnání o dědictví připadl dlužní list Soběslavských na 1000 kop.

Vrchotičtí z Loutkova drželi dům čp. 47, který zakoupil r. 1587 Jindřich Vrchotický z Loutkova od Alexandra Vlacha za 390 kop; r. 1589 přepustil jej Dorotě Vrchotické z Podolí, své manželce.

Erbovní měšťané vyskytují se u nás od dob Jiříka z Poděbrad; měli erb a přídomek jako vladykové a rytíři a titulovali se slovutný panoše.

Václav z Telecích Hor měl dům na náměstí a byl na konci 15. stol. přes dvacet let konšelem a rychtářem. Na počátku 16. stol. byl konšelem Řehoř z Telecích Hor a potom Matěj, jenž měl domy čp. 146 a 148. R. 1544 Petr z Telecích Hor měl za manželku Lidmilu a bydlel v Tatárně (ulice Soukenická).

Makovští z Makova. Vavřinec Makovských byl r. 1551, 21. září obdařen erbem a přídomekem z Makova (Sedláček, Heraldika II. 520). R. 1558 byl konšelem. Měl bratra Čenka, jenž vystudoval v Praze a stal se bakalářem a mistrem svobodných umění. Učiteloval pak na městských školách, zvláště v Čáslavi. Od r. 1579 vychovával děti Vítka Flavína z Rottenfeldu, místoposudního zemského, sepsav pro ně »Rozmlouvání dětinská«, r. 1579 v Praze tištěná. Synové Vavřince Makovského Jan a Vincenc zemřeli bez potomků a dcera Regina vdala se nejprve za Jeronýma Karlů, s nímž měla dva syny Jeronýma a Jana. Manžel Reginy Jeroným Karlů zemřel c. 1568 a Regina vdala se podruhé za Josefa Kurze. R. 1569 šacovali páni dům čp. 85 po † Jarolímovi, na místě sirotků po něm, Jana a Jaronýma a prodali ten statek Josefům Kurzovi a Regině, matce těch sirotků za 200 kop. Sirotkům uschovalo se: pánský stříbrný vážící 27 lotů, páter 23 lotů, 2 koflíky 13 lotů, páter korálový s jablkem 16 lotů, dva prsteny zlaté 1½ lotu. Staričký Vavřinec Makovský z Makova zemřel r. 1580 a r. 1589 byl erb a přídomek přenesen na jeho vnuky Jana a Jaronýma. (Podle Sedláčka, Heraldika II., str. 521 — r. 1588.)

Jeroným Makovský z Makové byl komorníkem pana Petra Voka, jenž mu daroval vesnici Rybovu Lhotu, kterou pak od něho r. 1597 koupila obec. R. 1593 pan Petr Vok píše Soběslavským, aby Jeronýmovi dali vysvědčení zachovalosti a řádného sjití rodičů, poněvadž ho povolal císař Rudolf k sobě za komorníka, ježto se dozvěděl, že pracoval dříve u pana Viléma z Rožemberka na Krumlově v alchimické laboratoři. Když pak vrchní komorník císařů Hanuš Popp, byl pro starý a churavost úřadu svého sproštěn, stal se vrchním komorníkem Jeroným Makovský. Prohnaný tento člověk dovedl císaře obestíti takovými tematy, že ho skoro úplně odloučil od ostatního světa. Jsa víry bratrské, popudil Rudolfa proti katholickému kněžstvu a překazil manželský sňatek s princeznou španělskou a dovedl to tak daleko, že v Čechách vládl témeř sám, ježto Rudolf upadl v duševní i tělesnou ochablost.

Librů, Hronů, Smrčků a Lekešů patřili v 16. a 17. stol. mezi nejvznešenější a nejbohatší rodiny soběslavské. Bartoloměj Libra, Řehoř Smrčka, Václav Lekeš a Václav Hron obdrželi od císaře

Rudolfa II. r. 1603, 24. srpna, přídomek ze *Sabinova* s erbem (Sedláčkova Heraldika, II. 505).

První nám známý *Libra* jmenoval se Jan a byl od r. 1472 téměř po dvacet let konšelem. R. 1497 byl konšelem Václav Libra, r. 1581 Bartoloměj Libra, jemuž dostalo se přídomku ze *Sabinova* a jenž po bitvě bělohorské propadl s Václavem *Hronem* ze *Sabinova* konfiskaci. Oba však byli bez pokuty pardonováni. Siroci po něm měli 145 strychů polí. Jeden z nich, Václav, měl za manželku Voršilu *Střibrnou* (?), jež k řádu odkázala mu dům, 400 kop a též něco Martinu *Střibrnému* a sestře jeho Anně *Uzdářce* a Anně, sirotku, tetě své. Václav Libra zemřel v lednu 1627; zachovaný inventář jeho majetku svědčí o jeho zámožnosti a jest dokladem kulturně-historickým.

V druhé polovině 17. stol. připomíná se Pavel Václav Libra, sirotek po † Zachariášovi Librovi, jenž r. 1672 I./II. byl poslán k jezuitům do Hradce Jindř. na cvičení. Na cestu mu páni koupili: sukno na župan, plášt, plátno na košile a tlustší podolky, jirchové spodky, háky na šandy, střevíce, punčochy, zámeček k šufládě v seminariu, 3 kusy peřin, cíchy. Mikuláši *Forsterovi*, jeho praeceptoru dali 20 zlatých. Týž Pavel V. Libra byl 1691 primatorem. Librové vymřeli v 19. stol.

Václav *Hron ze Sabinova* měl za manželku Annu, vdovu po Řehoři *Smrkovi* starším; v letech 1606—28 býval konšelem, a potom jméno Hronů v Soběslavi zaniká.

(Dokončení.)

Rich. Hrdlička:

Francouzští emigranti v Čechách.

Před hrůzovládou francouzské revoluce r. 1792 prchlo přes Bavory do Čech mnoho obyvatelů francouzských, zejména z kruhů šlechtických, kněžských a řeholních, proti nimž v prvé řadě obrátila se zuřivost revolucionářů.

Jsou to zejména jižní a západní Čechy, naše Pošumaví, kde mnoho vystěhovalců francouzských nalezlo útočiště jednak dočasné, jednak trvalé, jak svědčí o tom osobní jména, která se tu někde až podnes udržela.

Ve spisovně bývalého krajského úřadu táborského nalezl jsem několik zpráv o francouzských emigrantech v bývalém kraji táborském se objevivšich.

Roku 1792 zdržoval se tu Caspar Emanuel *Giboin*, který živil se vyučováním tanci, pořádaje kočovné tanecní kurzy v městech jihočeských.

S emigranty přišel sem i šestnáctiletý mladík Jean *Masson* a byl přijat do služby u barona z Feuersteinu v Nadějkově u Jistebnice, kde je r. 1793.

Toho roku veškeré vrchnostenské úřady a magistráty vyzvány k podání zpráv o francouzských vystěhovalcích.

S počátku dostávali zde tito emigranti státní podporu, ale jmenovaného roku byla jim zastavena. Živili se proto všelijak, jako učitelé francouzského jazyka a služebníci v šlechtických rodinách na panstvích, kněží pak a řeholníci nalezli útulek na farách a v klášterech.

V Ml. Vožici byl vrátný a komorník v zámku u hrab. Kuenburga jménem *Deport*, který byl prý také francouzským emigrantem.

Když hrůzovláda ve Francii vzala konec a nastaly války francouzské, byli emigranti posílani zpět do svého domova. Tak nucenou cestou expedováni francouzští kněží Pierre *Minel*, Jean *Labarre*, Firminus *Boucher*, Nicolaus *Dethieffis*, Eugen *Michel*, Francois *Logeois*, dále františkán z hrabství Artois Martial *Arsaat*. Cesta jim vyměřena přes Plzeň, Řezno, atd.

Roku 1797 poslán za hranice kněz Ant. *Picart* přes Tábor, Budějovice, Linec.

Toho roku vydáno upozornění na francouzské agenty a emisáry, kteří lákali umělce a fabrikanty k stěhování do Francie.

Emigranti francouzští usazovali se zde i na vesnicích. Vydáno proto r. 1798 nařízení, že není dovoleno prodávat poddanské selské živnosti těmto vystěhovalcům.

Téhož roku vypovězeni za hranice Louis *Lamant*, Michael *Gascard*, Karel *Thiery*, Caspar *Louvain* z Clermontu v Auvergnii rodilý, dále františkán Gaugericus *Tertullier*. Určena jim cesta přes Tábor, Veselí, Budějovice, Linec. Všude musili svůj příchod dát si potvrditi a úřad to musil oznámiti vyšším instancím.

Roku 1799 vykázán za hranice francouzský kapucín Bartolomeus *Menigal*. Téhož roku vytýká zemské presidium magistrátu v Jindř. Hradci, že přijal dva francouzské dominikány vystěhovalce jménem Mathias *Isaert* a Jacob *Monstrelet* a mají být i s knězem Fr. *Potinem* v Kardaš. Řečici se zdržujícím dopraveni přes hranice; správa panství má být pohnána k zodpovídání.

V nastalých válkách francouzských mnoho našich vojáků zajatců zůstalo ve Francii, byl proto r. 1799 vydán rozkaz, že zajatci, kteří se z Francie nevrátí, považováni budou za desertéry a v pří-

padě, že by se tam chtěli usadit, nemají se jím tam zasílat žádné dokumenty, o které by snad žádali.

Dne 4. prosince 1801 francouzská emigrantka Margaretha *Heubergrova* přijela do Tábora za mlynářským pomocníkem (potom mlynářem) Matějem Hrdličkou, který jako voják slíbil jí sňatek. Byla přes Budějovice poslána za hranice.

Některým emigrantům po desetiletém pobytu uděleno zde stání občanství a povolena jim ženitba. Tak na př. na milevském panství usedlý a z Francie rodilý Jan *Leten* oženil se r. 1821 s Marií Raufflovou z Lovětína. Téhož roku obdržel v Milčíně usedlý zednický mistr Bernard *Gaston* z Paříže zásilkou 17 dukátů, snad jako dědický podíl.

P. Fr. Jeřábek Css. R.:

O nejstarší matrice v Paskově.

Představuje foliový svazek, dosti chatrný, v telecí kůži vázaný. Založena byla v květnu 1696 od faráře Řepky, jak hlásá nápis v čele knihy: »1696 anno currente sub parocho Joanne Josepho Rzepka 12. Maii ad parochiam Paskoviensem investito, baptizati sunt..« Asi polovinu knihy zabírají záznamy rodné a křticí, celkem čitelné kromě let 1718—20, kdy zapisoval písář, latiny neznalý; druhý díl jsou zápisy snubní a úmrtní, které však tuto pomíjí. Rodopisec najde v knize materiál z ll. 1696—1746 a z osad: Paskova, Hrabové u Ostravy, Hrabůvky, Žabna a Oprechtic. R. 1738 přidán byl starému Řepkovi kooperátor Franta. On a jeho nástupci rozdělují v krize zápisy dle jednotlivých osad. Knihu dopsal po smrti Řepkově (†1741) administrátor Ignác Ferster. Přidávám jmenný obsah zápisů křestních a datum, kdy se jméno rodu poprvé vyskytuje. Zajímavá je převaha českých jmen, často velmi jaderných, jména německá náležejí hlavně panským služebníkům. Asi tři jména rodová vynechána jako nečitelná.

Adámek (od r. 1699); Barbíř (1728), Bednář (1700), Beneš (1718), Berger (1722), Bernard (1731), Blaháč (1725), Blahut (1698), Bohuš (1700), Borovec (1710), Bosák (1711), Bosáček (1719), Branich (1705), Budín (1720), Bulík (1739), Burča (1737), Burgerth (1710); Cebun (1720, — on 1726), Celer (1717), Czebon (1735); Čajka (1705), Černický (1730), Černík (1713), Černý (1706); Daněk (1701), Dluhoš (1728), Dobeš (1743), Dolanský (1709), Duša (1710), Dvorský (1698); Fabián (1734), Ferber (1710), Feroch (1718), Fidler (1742), Figárek (1698), Filipi (1704), Fojt (1700), Fojtík (1699), Franek (1741), Frýdecký (1728), Fusek (1735); Galka (1701), Gretzek (1744), Grozman (1703), Kroz—; Haladey (1699), Halmich (1698), Harník (1724), Havlík (1700), Havránek (1699), Haydrich (1714), Heger (1733), Held (1738), Heral (1709),

Hil (1719), Hiner (1739), Hlavenka (1734), Honig (1724), Honus (1698), Horák (1709), Hořínek (1743), Hošek (1699), Houser (1700), Hranický (1722), Hruška (1703), Hruz (1702), Huda (1704), Hudec (1701), Hullyta (1710), Hurský (1706), Hýl (1720); Chamrad (1722), Chlupatý (1698), Choleva (1699), Chudý (1698), Chvojka (1731), Jakubek (1698), Janáček (1699), Janoš (1730), Jansa (1701), Jarolím (1702), Jaroš (1701), Javorek (1736), Javorský (1701), Jurča (1723), Juříček (1702), Juřík (1723), Juřina (1698); Kaděra (1699), Kania (1701), Karas (1702), Kašička (1727), Kavecký (1698), Keller (1715), Klapuška (žen. 1734), Klečka (1700), Klega (1698), Klimuntz (1724), Koberák (1698), Kokeš (1723), Kolář (1707), Kolčár (1703), Korčz (1740), Kořínek (1739), Kovál (1712), Kovář (1698), Kozel (1700), Koždoň (1698), Král (1743), Krčma (1710), Krčmář (1727), Krejčí (1703), Krkoška (1722), Kroček (1698), Kropáč (1722), Krozman (1726), Kubečka (1701), Kubíček (1699), Kubík (1719), Kuča (1732), Kučera (1735), Kudělka (1723), Kudlatý (1712), Kuchař (1699), Kumbíř (1700), Kupeček (1700), Kuřák (1741), Kuznia (1713).

Langer (1724), Lariš (1719), Laška (-ska, 1704), Lednický (1698), Lejska (1706), Lenčík (1741), Lenční (1726), Leniční (1734), Lepář (1699), Lička (1699), Lichota (1701), Lýsek (1698); Mácha (1735), Malenovský (1711), Malinovský (1722), Malucha (1699), Malý (1710), Mandok (1724), Marek (1698), Martinák (1713), Martinek (1735), Matěj (1699), Matyáš (1709), Matušek (1742), Měkýš (1700), Menda (1698), Mendon (1705), Mertečka (1698), Míček (1705), Michna (1708), Mikulášek (1708), Mlynář (1724), Mohelník (1741), Montak (1703), Motyčka (1741), Mruzek (1710), Muchonkova (žen., 1720), Muravčík (1703), Mutina (1699), Mynář (1720), Myslivec (1724), Myška (1704). Nejsser (1710), Němec (1698), Nenička (1725), Nováček (1738), Novák (1702), Novotný (1700); Oheral (1745), Olejčík (1706), Opavský (1703), Orlav (1718), Orlej (1722), Ovčíř (1723); Palička (1732), Papež (1738), Páštinger (1742), Pastýř (1710), Paur (1703), Pavelka (1701), Pavlík (1699), Pelikán (1704), Perovský (1704), Pešat (1699), Piskorčík (1700), Piskoř (1699), Plecenda (1733), Plošek (1710), Pocž (1726), Pokluda (1704), Poláček (1703), Polach (1698), Polzter (1706), Povruzek (1719), Proger (1711), Prokop (1698), Prumon (1701), Přístaveldský (1700), Radlinský (1702), Rajscký (1701), Raška (1714), Reynoch (1698), Riedel (1711), Richter (1745), Rosatius (-cý, 1698), Rozehnal (1707), Ruff (1737), Ruráček (1698), Růžička (1712), Řepka (1742), Řezáč (1700); Sagbert (1734), Sakmar (1698), Sartor (1699), Sedláček (1699), Sendecký (1699), Sivka (1701), Skudl (1710), Sládeček (1698), Sláma (1699), Slamečka (1717), Slatina (1741), Slatinský (1704), Slavík (1699), Slíva (1743), Smrček (1709), Sobek (1704), Sobota (1702), Sokol (1705), Sonkovic (1717), Sova (1699), Sovečka (1706), Staněk (1735), Stibor (1698), Stonava (1717), Straka (1700), Studenský (1700), Stuchlík (1734), Sudolský (1698), Svoboda (1698). Šabel (1704), Schauff (1728), Šebesta (1727), Schenz (1741), Šeda (1700), Scheller (1713), Ševc (1723), Šíma (1709), Šimek (1707), Šimíček (1724), Šimík (1725), Škroch (1700), Škudla (1711), Šmelcík (1732), Schopp (1737), Špaček (1731), Štěpina (1711), Štverka (1724), Štvrtka (1726), Šturm (1706), Šubert (1712), Šustek (1700), Schwarzer (1718); Teiner (1716), Tipovský (1726), Toman (1702), Tomášek (1732), Truksa (1728), Urban (1701)* Urbánek (1731), Vala (1700), Valach (1743), Válek (1713), Valenta (1718), Walner (1706), Vartíř (1725), Vašíček (1726), Weber (1722), Velký (1700), Weze (1726), Vilém (1722), Vilím (1708), Willam (1740), Vitas (1711), Vitásek (1710), Wisner (1701), Vitčík (1699), Vitík (1726), Vlček (1698), Vojna (1741), Vojtěška (žen. 1728), Volek (1739), Volný (1732), Voznica (1706), Vozník (1703), Vrátný (1699), Vrbický (1723), Vrabec (1738); Zahradník (1722), Zaret (1725), Zaviský (1700, -veský), Záviš (1723), Zeman (1713); Záček (1698), Žurovec (1707).

Bezděkové.

(Dokončení.)

Okolo rodové kroniky: jak vznikala — smysl a cíle — výsledky.*)

Kdo nemá nervy docela zdravé, jak se říkává: v dokonalém pořádku, nechť se do rodopisu raději ani nepouští. Zní to v rodopisném časopise sice trochu kacířsky, ale je to pravda. Sledovati genealogii vlastního rodu bývá věci nesmírně zajímavou, není pak divu, že se stává vášní, a ta vždy hrozně vyčerpává: stravuje pozvolna jeden nerv za druhým a podvazuje každou myšlenku. Ráno se probudiš s nadějí na pokračování včerejší práce, uděláš si slibný program — a dost. Najednou mlha, historická mlha, předpoklady se shroutí, souvislost se vytratí někam do neznáma a dost. Konec. Dál se nedostaneš za nic na světě. Hledej, kde hledej: vázne to a nejde s místa. Nutno čekat. A hledat. Pilně hledat a pídit se zase na širokém okruhu co možno trpělivě, skorem bez naděje na kladný výsledek. Pokorně a odevzdaně do vůle osudu, s prostotou srdece a nadějí. Na světě už je to ostatně takové: s netrpělivostí se nikam nedojde. U genealogie zvláště nikoliv. Proto hned s počátku pronásým taková kacířská slova: neradím nikomu zabývat se genealogií. Zvláště tomu nikoliv, kdo není pokorný srdcem a trpělivý. Tato nová víra se mi zrodila v nitru, když jsem po léta luští problémy vzrůstu a pádu vlastního rodu a byl více zvědavějším nežli systematickým.

Genealogie — to je taková zvláštní vášeň. Má něco do sebe jako nová milá. Slibuje a odstrašuje. Vábí a odpuzuje a je vůbec hrozně kontrastní. Má jednu nepěknou vlastnost: zrazuje v okamžiku, kdy už člověk myslí, že jest u cíle...

Chytila mne do svého objetí dávno před léty. Nedala často spat. Musil jsem pro ni sběhati lány světa. Teď už jsme se spřátelili. Než dokud jeden druhého neznal, bývalo to zlé. Musil jsem se

*) V předcházející části svého článku, otiskné v loňském ročníku Časopisu Rodopisné Společnosti, vylíčil jsem na str. 31. svoji pouť za gruntovními knihami březnickými do Zemského archivu v Praze způsobem poněkud drastickým tak, že líčení zavdalo podnět k domněnce, jakoby mělo být výtkou nebo stížností do správy sbírky gruntovních knih při tomto archivu. Konstatuji výslovně, že čehosi podobného byl jsem naprostoto dalek: chtěl jsem totík názorným příkladem nastíniti potíže, stavící se začasté každému genealogickému badání do cesty. Při tom jsem svým líčením nesledoval naprostoto žádnou vedlejší tendenci. Ježto pak sám uznávám, že by moje líčení mohlo být různě vykládáno, prosím snažně, aby mým slovům nebyl přikládán žádný jiný smysl, nežli jak jej tuto dodatečně objasňuji. Jindřich Václav Bezděka v. r.

učiti mnohemu, o čem jsem dříve nemíval zdání. Než i to je konečně docela lidským. Jenže člověk musí být hodně vytrvalý, chce-li tu něco pořídit. To je tak: zpravidla to jde velmi pohodlně a — řekl bych — docela krásně a přijatelně od sebe sama přes otce, děda, praděda až do prapradědečka. Ale když se dojde až asi sem — pak je dobrá rada drahá. Někdo je narozen na štastné planetě: má svoje předky na jednom místě jako když nakupíš hrst barevných kuliček. Jen si vybrat! Tu nejkrásnější! Někdo však má zase zvláštní smůlu, že se mu ascendentni rozbíhají div ne každou generaci. Pak nezbude, nežli buď toho vůbec nechat nebo se umírnit co do požadavku rychlosti. A pěkně s andělskou trpělivostí shánět, pídit se, dotazovat a snášet nové poznatky na jednu kupu posvátnější a snažněji nežli to činí pověstný mravenec nebo včelka. Ba co víc: člověk nesmí od genealogie nic očekávat. Musí ji brát do ruky jakoby jen ze zvědavosti, která ostatně nebude nikdy ukojena. To proto, že se od ní očekává víc, nežli může podati. Nutno mítí při tom čistou mysl. Asi tak, jako když se jde do lesa. Jen tak pro sebe, dát se překvapit příjemně i nepříjemně. Třeba jenom nějakou malíčkostí, o které jsme dosud nevěděli ...

Připravuji obsáhlou kroniku bezděkovského rodu. Chci rozvinouti historii starého jihočeského rodu počínaje společným předkem, nejzáze nazpět známým munickým sedláčkem Bezděkou, který někdy dávno před sty léty položil základ k nečetnému pokolení dnešnímu. Přejíti pak po jednotlivých větvích s podrobností větší nebo menší až na poslední špičky rodu, třeba se narodily včera. Navázati mezi jednotlivými territoriálními skupinami dnešních nositelů jména, srovnati je v souvislý proud a diferencovati podle příbuznosti. Snažím se dopátrati motivů, které byly příčinou, že ta neb ona větev přešla s jednoho místa na jiné. Hledám důvody, které jí dopomohly k rozšíření na novém místě. Studuji filiaci rodu na podkladě dochovaných zpráv o zdravotním stavu, majetkových a společenských poměrech, na podkladě sociálního postavení celku i jednotlivců. Snažím se nalézti červenou nit osudu, hybnou páku rodového genia, positivní i negativní výsledky snažení celých generací. Vzestup, slávu a pád. Zánik a nové rašení. Důvody, prostředky a cíle, jimiž se řídily a jichž se dobíraly staré generace. Plánuji dílo, které asi nebude ukončeno. To proto, že vždy se ještě něco nalezne, co po desítky let studia nebylo známým.

To tedy jsou pohnutky ryze morální. Jsou však i motivy praktické. Hle: co chvíli se dočtete v novinách o nějakém dědictví, které zůstalo bez dědiců. Bývá to nejčastěji Amerika, která nás takto příjemně překvapuje, protože v té zámořské půdě zapustilo kořínky mnoho větvíček a snětí, které se ve staré vlasti neudržely. Volím úmyslně tento bod praktického badání, protože lze jím doložit materieli význam genealogie velmi názorně. I já jsem řešil takový

jeden případ: věděli jsme, že ten a ten Bezděka se přibližně před sto léty vystěhoval kamsi do Nového Světa, kde se na něj usmálo štěstí tak, že nahromadil slušnou hromádku těžké valuty, která u nás představuje jméní, umožňující eventuelně žít životem rentiera. Mohl bych užít frází o účelnosti převodu takového jméní do našich vlastních rukou tady doma. Myslím, že postačí vědomí, co by takový převod zaoceánské valuty znamenal jak pro současníky, tak i pro generace příští, kdyby se podařilo přesně prokázati, že právě my jsme těmi šťastnými, kdož mají na dědictví nesporný nárok. A když taková zpráva došla, počali jsme se horem pádem starati o rodokmeny. Ovšem! Jinak to nebylo ani možné! Jenže ono to šlo právě jenom do toho dědečka, nebo snad ještě o stupinek výše, nazad. Dál už hůře, nebo spíše vůbec nikoliv. A tak byl konec. Vidiny o těžké valutě zůstaly vidinami, nerealisovalo se nic a zbyla jenom naděje, že snad to časem přece dokážeme. Teď parallelně s řečeným si třeba uvědomit, že kdybychom byli na takový nebo třeba i podobný případ příští náležitě připraveni pěkně sestavenou rodovou kronikou, opatřenou rozrody, vývody a rodokmeny, stačilo by v takovém případě zaopatřiti si toliko úřední ověření nahromaděných dat a faktů a jít za věcí s energií, jakou člověk vyvzouje zpravidla vždy, když očekává hmotný prospěch. Nyní, v době obrovského sociálního kvasu ruského, vroucího v krvi statisíců a v záplavě milionů hesel, čeká nás podobný úkol ještě v Petrohradě, v Leningradu vlastně, kde rovněž rod shromáždil majetek, věren příkazu svého genia. Nemluvím ani o Taškentu: ta věc se netýká přímo mojí osoby, a také Shanghai v Číně možná přijde jednou v úvahu.

A konečně, nepouštějme se tak daleko. Máme na příklad stará studentská a jiná rodová nadání. Mluví se v těchto nadáních zpravidla o příslušnících rodu, výhod obyčejně používají jiní, kteří sem nepatří. Pokuste se, prosím, dopátrati v konkursní lhůtě u samotných nejbližších příbuzných a přátel rodové souvislosti a vzájemné sounáležitosti! Vsázím sto proti jedné, že se vám to nepodaří. Počnete mísiti Jany s Karly, Františky s Emanuely, a třeba Josefy s Antoníný a je konec! Konkursní lhůta proběhne, vaše nároky zatím vezmou za své. To je celý efekt. Sotva kdo se bude moci nazdařbůh rozejeti sem i tam a pokoušeti se o sestavení požadovaného rodokmenu, jehož pravidelně třeba dokládati úředně. Budete-li mít po ruce rodovou kroniku, která v prvé řadě sama činí zmínku o podobném nadání (nebo aspoň takovou zmínku činiti má), pak už — tuším — nebude těžko poohlédnouti se v rodovém schematu a doložiti žádosti jak sluší a patří.

Nevyčítajte mně, prosím, hamížnost. Uvedl jsem příklady v naději, že jimi vysvětlím i praktické stránky rodopisu. Nesestačuji bezděkovskou kroniku proto, abych za ni čekal americké dě-

dictví strýčka Sama. Chci jenom populárním příkladem upozorniti na věc, která ostatně sama zaslouží pozornost. A dále:

Tane mně na myslí rodová organisace. Dnes je taková věc věcí velmi aktuální. Počínaje u politiky a konče stavovskou příslušností. Taková rodová organisace by měla být jednak organisací podpůrnou: pro schudlé příslušníky rodu měla by vyvinouti činnost k sociální pomoci hmotné i morální. Měla by být vzdělávací: budit u rodových příslušníků pocit rodové sounáležitosti a příslušnosti k rase, budit i pocit soudržnosti a pokrevnosti. Měla by pracovati na vzájemném poučení z osudu jednotlivců a celých větví, měla by spolubudovati na dějinách rodu, obce, země, státu, súčastnit se jako platný prvek národního života kulturního i hospodářského a vystupovati všude, kde bude zapotřebí.

Zamýšlím vydávati zvláštní rodový časopis, až současné hmotné pomery se poněkud polepší a bude možno něčeho podobného se odvážiti bez značnějšího risika. Chystám rodové dny, kterých sousedé Němci dávno užívají jako výborného agitačního prostředku, plánuji výzkum zajímavého typického rodu po stránce biologické a eugenické. Chci časem postaviti do života ucelenou, cílevědomou rodovou organisaci, která by znamenala plus pro soukromý život všech příslušníků i pro život národní.

Naznačil jsem, odkud sám pocházím a kam až jsem při svém dosavadním badání dospěl. Březnice byla východiskem, odkud rod spěje opačným pochodem dolů, do Písku, a odtud dál na Hlubocko. Přes Vodňany, Netolice, přes přilehlé kraje a kouty, kde bylo a jest dnes dost a dost jmenovců. Až do Buděovic, a dále: na Krumlov a ještě dále: do Vídne. V těchto místech našezám hojně materiálu, který rovnám do souvislých kapitol. Prosím každého člověka dobré vůle o pomoc, neboť předsevzatá práce jest větší, nežli jsem si kdy pomyslil. Dospějí-li k vytčenému konci, budu spokojen, vím však: bude to trvati dlouho, a kdož ví, postačí-li celý lidský věk ...

Literatura.

Od pravěku k dnešku. Sborník prací z dějin československých k šedesátým narozeninám Josefa Pecky vydal Historický Klub, Praha »Politika«, 4°. Díl I. 1930, II. 1930. —

Bohatému a rozmanitému obsahu tohoto sborníku věnovala již kritika plně zaslouženou pozornost (viz Časopis Matice Moravské r. 1930 a j.). V časopise našem běží především o to poukázati na články, mající vztah k badání rodopisnému.

II. díl: K. Stloukal: Portrét Rudolfa II. z r. 1600. (na základě tajných depeší praž. nuncia Spinelliho odhaluje duševní podobu Rudolfovou a snaží se osvětliti zmatené činy císařovy i jeho sběratelskou vášeň těžkou chorobou duševní.) — Fr. Hrubý podle zpráv Ondřeje Reje z Naglovic, hugenotského zpravodaje, kreslí profil Karla z Žerotína a opravuje do-

savadní názor Bidlův a Hrejsův na rozkvět Jednoty Bratrské poněkud chmurnými barvami, tím chmurnějšími, uvědomíme-li si rostoucí moc protireformace. — O. Odložilík: líčí poslední dramatické chvíle a zánik jednoho z nejmocnějších českých rodů, Smiřických. Práce čerpá z dosud neužitých pramenů, zejména tištěných, z Britského musea a upozorňuje na styky mladé studující šlechty se zahraničním vzdělaným světem. — Fr. Teply: O zrušení hrušitského kostelíka na Křížáku. (popisuje boj luteránských osadníků ze vsi Lhotky u Kostelík s katol. farářem v Libáni o zmíněný kostelík z r. 1719 podle pramenů z archivu jindřichohradeckého.) — J. V. Šimák: Máti kapucínů. (Letopisy kapucínské přispěly k oživení zašlého portrétu Marie Markety Černinové z Chudenic, choti Františka Josefa z Valdštejna, která se stala štědrou podporovatelkou kapucínských klášterů v Hradišti nad Jizerou a hradčanské Lorety. Její neobyčejná přichylnost k tomuto rádu dávala podnět k častým jejím potyčkám se členy rodiny, zejména s duchcovským párem. — J. Volf: Klauserova pozůstalost. (Jan Josef Klauser, koncipista fiskál. úřadu, manžel dvor. knihtiskařky Rosenmüllerové-Kirchnerové, byl nejlepším bibliografem své doby a shromáždil velkou knihovnu a archiv. Archiválie, zejména rodopisného obsahu (genealogie šlechtických a rytířských rodin), kupil tiskárna Jan Ferd. říš. ze Schönfeldu, založiv tak svůj diplomaticko-heraldický archiv. V článku je otisknut soupis pozůstalosti Klauserovy z akt dom, dvor, a stát. archivu ve Vídni.) — Zmínky zasluhuje velmi zajímavý příspěvek rodopisný rohozeckého děkana P. Jana Hájka: je to pečlivá snuška dat o rodu profesora Pekaře. Zajímavý i po té stránce, že dokazuje, jak možno pěkné zkonstruovati obraz rozvrstvení selského rodu, po dvě staletí v určitém okrsku usedlého, ale názorně zjevuje i tajemné síly, jež náhle daly vzniknouti dvěma nadprůměrným postavám: spisovateli J. M. Černému a prof. J. Pekařovi. Ukazuje i dále, jak prostředí rodinné, podporováno účinně povahou kraje a zvlášt příznivými podmínkami růstu, dovezeno působiti vnitřní souvislosti pokrevní i vnějším impulsem na vytváření osobitých charakterů.

Vavroušková.

Vladimír Klecanda, Tři kapitoly o českomoravských erbovnících. Zvl. otisk ze »Zpráv Českého zemského archivu«, sv. VII. V Praze, 1931, str. 28.

Svobodný člověk, zvoliv si erb a zakoupiv se na statku, podle něhož se i psal, vstoupil automaticky do řad zemanů, jakmile se vzdal městských živností a žil na svém statku způsobem šlechtice. Erb v jeho rodě stal se dědičným, a vymřel-li rod, jiné rody mohly si na králi tento odumřelý znak vyprositi. Koncem 15. věku vytvořila se však přehrada mezi rytíři a takovými erbovníky, jimž vzestup do stavu rytířského velmi stížen. Od této doby, kdy přestává automaticky vzestup nižších osob svobodných do vyššího stavu druhého, máme u nás »zvláštní skupinu obyvatelstva obdařeného erby, dosud však nepřijatého mezi stavy«. O těch pojednává prof. Klecanda v přítomné studii a pojednává podrobně o jejich přídomcích, o erbovnících v poddanství a o erbovních spolcích.

Od dob Jagellovců, jmenovitě za doby habsburské vzmáhá se odměňování úřednických a vojenských služeb udělováním erbu a přídomku. Bylo to podobné uznávání zásluh o stát a dynastií jako pozdější udělování vyznamenání a řádů. Prof. Klecanda na základě prostudovaného obsáhlého materiálu (jm. z archivu ministerstva vnitra v Praze) vypisuje postup a zásady při udělování takovýchto odměn, podle nichž vybírány a tvořeny přídomky, jmenovitě u osob takových, jež neměly pozemských statků, takže se musil přídomek pro ně zvláště vymysleti. Byly tedy tyto predikáty odvozeny od statku, jež obdarovaný vlastnil, nebo od jeho rodiště; jindy to bývá nepřímý vztah k jistému místu, nebo překlad rodného jména. Někteří z rodného jména připomali vytvořili zdání místních jmen atd. Od 2. poloviny XVI. století vzmáhá se

zvyk tvořiti z rodných jmen přídomeky připojováním německých koncovek -bach, -berg, -dorf, -feld, -fels, -hof, -stein, -thal. V té době začíná se pak ve volbě a tvoření predikátů úplná libovůle, a přídomek stává se pouhým doplňkem erbu, s nímž se pak často mění, rozšiřuje, polepšuje. — Druhý oddíl studie Klecandy uvádí několik dokladů o tom, že erbovníkem mohl se státi také člověk poddaný, aniž by se tím automaticky co měnilo na jeho právním postavení, a že erb nikoho nevyváděl z podanosti, at byl udělen králem nebo císařem. — Třetí kapitola pojednává o erbovním spolku, to jest o nabývání erbu a přídomeku přijetím za »erbovního strýce« osobou k vedení znaku a predikátu oprávněnou. Slo zpravidla o osoby s erbovníkem skutečně zpřízněné, jimž erbovník vydal potvrzení, že je za strýce erbovní přijímá, načež přijatí mohli si ještě vyžádat souhlasu králova, což arcič vlastně bylo nové propůjčení.

Podrobň studie prof. Klecandy jest základní prací pro zevrubněší poznání této instituce erbovníků, a bylo by si přáti, aby co nejdříve doplněna byla vyčerpávajícím seznamem všech rodů, jimž takovéto predikaty a erby byly propůjčeny.

Ms.

Dr. Aug. Neumann, O. S. A., Nové prameny k dějinám husitství na Moravě. 1930, nákl. Matice cyrilometh. v Olomouci, str. 291, cena Kč 35.

Autor, po předčasně zvěčnělému Dr. Sedláčkovi, známý církevní historik český, studuje hnutí husitské na Moravě a otiskuje v této knize řadu nových pramenů, mezi jinými též moravskou analogii české poprvé knihy rožmberské, hrdelní akta jihlavská, rovněž i množství zápisů z tamních a znojemských městských knih. Přináší mnoho biograficko-genealogických zpráv o řadě šlechtických rodin, zvláště o rodu z Kunštátu, neméně o spoustě jihlavských a znojemských rodin z prvej poloviny 15. století. Je tedy kniha ta důležita i rodopisně a jest jen litovati, že rejstřík knize přidaný jest neúplný, obsahuje toliko jména, jež autor poklädal za důležitější.

Ms.

Karel Polesný, Dědictké knihy města Znojma z r. 1363 a z r. 1397. Znojmo, 1928, str. 176. Naše rodopisce, upozorňujeme na tuto edici, která uvádí veškerá jména osadníků ze Znojma a okolí, takže jest bohatou studií starších rodopisných dat. Pro zajímavost uvádíme, že ve Znojmě žil také rod Husů (str. 94, 164—5), rovněž Ondřej z Prachatic (str. 160). Z některých nejstarších českých rodů uvádíme příjmení: Kříštan, Kupec, Menšík, Černoušek, Bartoš, Blažek, Busek, Bejen, Mika, Řehák, Svatoslav, Tvaroh, Pancíř, Hus, Masařík a jiná. Z jiných míst přichází zde obyvatelé z Brna, Olomouce, Telče, Pelhřimova, Jihlav, Jaroměřic, Slavonic, Jevišovic, Prachatic, Zeletic, Škoda, že kniha nemá rejstřík.

Pilnáček.

Hrady, zámky, tvrze moravské. I. svazek, sev. Morava (Olomoucko), napsal Viktor Pinkava, vyšlo v Brně 1927 nákl. Turistického Obzoru (str. 73). Autor pojednává velmi stručně o starých moravských sídlech v rozsahu a úrovni, jak již svého času různé statí byly uveřejněny v Turist. Obzoru. Vkusná publikace obsahuje četná vyobrazení budov, znaků a pečetí a uvádí nejnuttnejší co se stanoviska turistického třeba o starých památkách věděti. Vyšší svazek obsahuje statí: O středověké hradní architektuře českomoravské. — Život na hradech českomoravských. — Přemyslovský hrad v Olomouci. — Zašlé hrady a tvrze v okolí Olomouce. — Hrad Šternberg. — Zašlé zříceniny a tvrze na Šternbersku. — Hrad Sovinec. — Hrad Úsov. — Zámky a tvrze v okolí Úsova, Litovle a Uničova. — Hrad Búzov. — Hrad Mírov. — Tvrze na Mírovsku. — Hrady Zábřeh, Brníčko a Hoštýn. — Hrady Bludov, Nový Hrad, Koldštýn. — Zámky a tvrze na Zábřezsku a Šumpersku. — Moravská Třebová (zámek). — Hrad Cimburk. — Zámky a bývalé tvrze na Třebovsku. — Jeviško. — Prostějov a Plumlov.

J. Pilnáček.

Aug. Kratochvíl, Bývalý statek Kojátky a Šardičky. (Str. 18.) Krátký, ale důkladný spisek o dvou moravských obcích. Pro rodopisce má svou důležitost, protože uvádí seznamy obyvatelstva z roku 1672 a 1749. Ze šlechtických rodů přichází: Stosové z Branic, Krčmové z Koněpas, Janourové ze Strachova, Žejdlicové ze Schönfeldu, Zárubové z Hustřan, Sedlničtí z Choltic, Říkovští z Dobrčic.

J. Pilnáček.

Prof. Dr. Oskar Firbas, Geschichte der Familie Firbas. Eine genealogische Studie. Leoben, s. a. (Mareckai 30), str. 7, 3 tab. Cena 3 šilinky.

Firbasové se vyskytují ve Štýrsku, Korutanech a Čechách. Autor zabývá se jedině skupinou Firbasů českých, z nichž sám pochází. Začíná Šimonem Firbasem z Husince, nobilitovaným od krále Ludvíka Jagellovce, jenž stál ve službách Krajířů z Krajku a později Valdštejnů, byl přívržencem českých bratří, účastník se vzpoury 1547, načež byl jat, na Křivoklátě vězněn a mučen až asi do r. 1552. Prameny mluví o jeho dětech, z nichž Jindřich Firbas z Husince 1589 byl úředníkem na Ml. Boleslavu. Pak vyskytuje se Firbasové v druhé čtvrti 17. stol. na Novoměstsku a Opočensku jako poddaní. Z jména zřídka se vyskytuje i dle, že to byli nekatolíci, z pořadí časového i z poddanosti jejich pánum z Valdštejna usuzuje prof. Firbas, že jsou to potomci Šimonovi. Z této poddaných Firbasů Adam F. sběhl, zanechav ženu Annu a dva syny Adama a Jana, narozeného r. 1653 v Jesenici na panství opočenském. Tohoto Jana dalí jesuiti vystudovati, načež stal se lékárníkem v Strakonicích. Hr. Ludvík Colloredo propustil jej r. 1680 z poddanství. — Jan se pak oženil s Barborkou Krocínovou z Drahoběje, pravnucou známého pražského primátora, a stal se praoatcem rozšířené lékárnické rodiny; zemřel 1705 a jeho potomstvo drželo pak lékárny v Strakonicích, Sušici, Klatovech a Krumlově. Další potomci věnovali se různým povoláním, dnes z celé rozvětvené rodiny ještě lékárníkem ve Vídni. Pak následují rodopisné poznámky o ženách Firbasů (Anna z Olbramovic, Kateřina Jistrpská z Blatné, Anna Dvořáková, Barbora Krocínová z Drahoběje, Rosina Kübliová, Juliana Brislingerová, Anna Böhmová a Mathilda Kratochvílová, dcera ředitele malostranského gymnasia). Připojeny jsou tři tabulky: prvá předvádí výsledky archivního výzkumu o Firbasech, poddaných na Opočensku a Novoměstsku podle urbářů, seznamu obyvatel z r. 1651, berní roilly, výhostů, povolení k sňatku z archivu ministerstva vnitra a českého zemského v Praze, stát. archivu zemědělského, jakož i v panském na Opočně — druhá je plně sestavený rodokmen od 16. století až na naši dobu ve formě schematické, třetí s údaji podrobnějšími. O celé práci lze říci, že je založena na zásadách přísně vědeckých a může být vzorem; předkládá tolíko materiál historicko-rodopisný ve formě co nejstrukčnější. Titul slibuje více než dílko podává: jest to jenom náčrt, nikoliv vyčerpávající historie zajímavého rodu, najdeme tu i mezery: najde se jistě ještě leckterý příslušník tohoto rodu, který tuto zastoupen není. Tak na př. není tu vůbec Firbas, dvorní rada knížete ze Schwarzenbergu, r. 1846 v Praze zemřelý. Ale to bylo zajisté také účelem přítomné knížečky, aby čtenáři na mezery upozornili a autorovi poslali doplňky; bude jim upřímně vděčen.

Ms.

Mitteilungen zur Geschichte der Familien Umlauf, Umlauf, Umlauff, Imlauf. Für die Angehörigen und Freunde dieser Familien herausgegeben von Dr. Franz Josef Umlauf in Aussig. Sest 1—3, Ústí n. L. 1925, 1926 a 1930.

Přední pracovník v německém rodopisu u nás podává tu materiálie k soustavné genealogii několika svého vlastního rodu, nýbrž i všech nositelů jména Umlauf, necht již se píše takto nebo ve formě málo pozměněné. Za tou přičinou autor svolává od roku 1922 rodové sjezdy všech jmenovců, a to jak doma, tak i v cizině, při nichž pečlivě zapisuje, měří a fotografuje. Výsledky pak podává v uvedených publikacích, z nichž nejnovější přináší obsír-

nou posloupnost (Stammtafel in Listenform) potomků svého nejstaršího známého předka Martina U., zahradníka v Tisé (Tyssa, panství Děčín), jenž zemřel r. 1667. S pílí a vytrvalostí všeho uznání hodnou snesl tu prof. Dr. Umlauf údaje o mnoha stech osob, při čemž všimá si netolik osobních dat, nydrž hledí k též k stránce biologické a antropologické; velké množství podobizen umožňuje srovnávání jednotlivých typů. Také obrázky jednotlivých nemovitostí z majetku rodiny oživují tyto sešitky, jež budí zájem i mimo užší (ač hodně široký) okruh rodu Umlaufů a použije jich zajisté s prospěchem každý, kdo podobnou prací se zabývá.

Ms.

Friedrich Klein, *Die Nachfahren des Heinrich Wagner aus Nebes in Mähren*. (Mährisch Schönberg, 1930). Vкуснě vypravený a důkladně sestavený spisek uvádí rodokmen na Moravě žijících Wagnerů, jejichž nejstarší předek Jindřich Wagner žil v druhé polovici 18. stol. a byl zakladatelem plátenické rodiny, se kterou se často setkáváme na sev. Moravě. Spis uvádí též četné rodiny spřízněné.

Friedrich Klein, *Die Nachfahren des Friedrich Vogel aus Hermanstadt in Schlesien*. (1929, rozmnoženo psacím strojem, neprodejně.) Důkladná práce, obsahující z přehledné tabule a 33 litogr. stran.

Friedrich Klein, *Die Familie Klein und ihre Bedeutung für die wirtschaftliche Entwicklung Nordmährens im Laufe des letzten Jahrhunderts*. (Sobotín [Zöptau] 1929.) Pilný rodopisec, autor obou výše uvedených prací, uvádí na základě pracně snešeného materiálu zajímavosti moravské rodiny Kleinů, ze kterých pochází též pozdější Kleinové z Wiesenberga. Pék.

Stammbaum des Johann Weinbrenner und Peter Bittner. Vídeňský rodopisec, dv. rada Richard Weinbrenner (Vídeň XVIII., Gentzgasse 138) vydal tiskem r. 1929 rozrody brněnských měšťanů Jana Weinbrennera nar. v Brně dne 4. září 1743, ženatého s Veronikou Schindlerovou, a Petra Bittnera z Brna († tamtéž dne 19. února 1775), ženatého s Annou Marií. Rozrod Weinbrennerů uvádí rodiny: Teil, Schneider, Gregor, Werner, Baka, Blumentritt, Homma, Brandl, Schmidkunz, Ruza, Müller, Predanner, Wollschack, Lorenz, Leipert, Redl, Hanslik, Semler, Adler, Janaček, Naske, Bosak, Hogenauer, von Bohl, Protivensky, Freiherr von Winkler, Löffler, Uhliř, von Jordan, Schreiber, Nesweda, von Reinöhl, Miklas — a Bittnerův: Kompast, Weinbrenner, Bresnitzer, Berrick, Zuisch, Körtling, Polizky, Melan, Zimmermann, Wolkersdorfer, Schiel, Miklas, Schreiber, Nesweda, von Reinöl, Bílek, Pittner, Knobl, Gally, Zipper, Fritz, Fuchs, Bösken, Bisom, Reinarz, Brettner, Langer. Týž autor má obsáhlé rodokmeny různých v Rakousku a Německu žijících rodů jména Weinbrenner.

J. Pilnáček.

C. H. N. Garrigues, *Sihouetten Garrigues'scher und einiger anderer Profile*. »Orbis« Verlag Prag XII., 1930, str. 140, s vyobrazeními.

Kronika rodu, z něhož po meči pocházela zvěčnělá choč prvého prezidenta československé republiky, paní Charlotta Maasryková. Garriguesové byli v 17. století usedlí v kraji Languedoc ve Francii a byli horlivými přívřevci reformace, kterou vláda všemožně stíhala. Bohatší Garriguesové vrátili se do církve katolické, nebo dávali aspoň svoje děti vychovávat po katolicku, čímž — třeba ne bez obtíží — zachovali si své šlechtictví a statky. Z protestantských Garriguesů Moyse G. odešel za hlasem velkého kurfiřta Bedřicha Viléma Brandenburškého, jenž zval francouzské protestanty do Pruska. Usadil se jako zlatník a klenotník zprvu v Halle n. S., pak v Magdeburku, kdež zemřel 8. října 1715. Dědicem po něm stal se jeho synovec, syn bratra Pierra G., Jacques Garrigues, zemřelý 1730. Téhož syn Moyse (t. jm. druhý) narodil se 1708, stal se klenotníkem a předsedčím autonomního soudu francouzskou kolonie v Magdeburku; za něho rodina přestává být výlučně francouzskou a počíná se směšovati s jinonárodním okolím. Když Moyse ml. G. r. 1750 teprve 42letý zemřel, převzal klenotnický závod nejstarší syn Vilém Moyse; ten však již 1763 zemřel, a

firma Garriguesů v Magdeburku přešla do cizích rukou. Rod udržel mladší bratr Viléma-Moyse, Antonín Jindřich G., královský pruský komerční rada a tabákový ředitel v Halle n. S. (1747—1826). Odtud kniha (strana 45—73) obírá se rodem král. dánského státního rady Fréderica de Conninck, velkoobchodníka a finančníka v Kodani, jehož chot Suzanna Esther de Rapins odvozovala svůj původ po otci od francouzských Karlových Pipinem st. počínaje. Rada de Conninck byl mužem vynikajícím, ale velké jeho jmění se rozpadlo. Dcera de Conninckova, Marie Jindřiška vdalá se za královského agenta v Kodani Kristiána Viléma Duntzfelta, z kteréhož manželství mimo jiné děti vzešlá dcera Cecilia Olivie Duntzfeltová za chotě pojala 1818 Jaque-Louise Garriguesa, mladšího syna výše uvedeného pruského kom. rady Antonína Jindřicha G., jenž byl kupcem a dánským generálním konsulem v Havaně. Syn Jaque-Louisův, Rudolf Garrigue, knihkupec a později president pojíšovny »Germanie« v New Yorku, byl otcem paní Charlotty Garrigue-Masarykové.

To jest jenom letmý náčrt knihy, která u jednotlivých osobností se šíře zastavuje, nepřestává na suchých genealogických datech, nýbrž oživuje vyprávění tím, že je staví do dobového i společenského prostředí. Proto studie tato neunavuje, nýbrž se čte se zájemem, jež zvyšuje jednotlivé podobizny podle starých olejomaleb a litografií. Rod Garriguesů zachoval si vědomí svého původu z vyšší společenské vrstvy, a autor podal vskutku perem uměleckým kroniku rodu, aristokratického stejně původem jako duchem. Bezděčně vnučuje se přání, abychom měli v brzku také podobnou práci o rodu Masaryků, neboť Pilnáčkovo, byť pracné a pilné sestavení rodokmenu a vývodu páne presidentova, nevyplňuje mezery, která nyní po knize C. H. N. Garriguesa tím více bude pociťována. Jest jenom litovati, že kniha o choti prvého prezidenta československé republiky a jejím rodu nebyla vydána, ne-li dříve, tož aspoň současně také po česku.

Ms.

Arnošt Polavský, J. V. Figulus a jeho africká dobrodružství. Vzpomínky a osudy posledního mužského potomka Jana Amosa Komenského. S četnými ilustracemi na zvláštních přílohách. V Praze (Orbis) 1928, str. 168.

Kniha o níž tuto referujeme, rozpadá se ve dvě části. Prvá jest autobiografií Jiřího Viktora Figula, žel nedokončenou pro předčasně příkvačivší smrt, druhá jest vylíčením dalších životních osudů tohoto potomka dcery Komenského z péra autorova, jenž ve zvláštní kapitole vyličuje celou jeho filiaci. Komenského třetí dcera Alžběta provdala se r. 1649 za českobratrského kazatele Petra Hrnčíře-Jablonského, jenž po tehdejším zvyku svoje jméno zlatinoval ve Figulus († 12.I. 1670). Z tohoto manželství pocházeli čtyři synové: Samuel, Jan Theodor, Daniel Arnošt a Petr. O nejmladším není zpráv; Daniel Arnošt stal se 1733 presidentem a jeho starší bratr Jan Theodor tajemníkem král. akademie věd v Berlíně. Nejstarší syn Samuel Amos byl v Polsku kazatelem českobratrským, jenž měl syna Jana, rovněž českobratrského faráře ve Skokách, zemřelého r. 1760, a ten zanechal syna Samuela Figulusa (1724—1771). Syn tohoto Samuela Karel Alexander F. (1764—1833) měl sedm živých dětí (z jedenácti), z nichž Theodor F. (1813—1871) byl lékařem ve Frankensteinu a otcem hrdiny této knihy Jiřího Viktora Figula (1858—1927). Jiří Viktor F. z touhy po cizích krajích opustil 1880 otčinu, odebral se do jižní Afriky, bojoval s Bury i proti domorodcům, byl diamantokopem, obchodníkem i policejním úředníkem, konečně za světové války byl dobrovolníkem ve spojenecké anglické armádě, pročež po převratu přiznán mu charakter čsl. legionáře. Kniha zajímavá, doprovázená řadou ilustrací, bude vábiti přátele jak cestopisné, tak i biografické literatury. Litovati jest, že knize nepřipojen přehledný rozrod potomků Petra Figula a nepřidáno vyobrazení démantového prstenu Komenského, jehož Jiří Viktor F. byl držitelem. Na osudech J. V. Figula zajímá nás ještě něco: všim, co národ na úctě mu prokázal v osvobozené vlasti, uctívána byla památka jeho velkého předka po přeslici Jana Amosa

Komenského. Tvrďává se, že rod sám o sobě není ničím, že potomstvu nepřísluší dík za zásluhu předků. Případ Figulův jest klasickým vyvrácením této these a potvrzuje, že rod sám není sice vším, že však může znamenati mnoho. Ms.

Časopis Společnosti přátele starožitnosti českých, roč. XXXVIII. (1930). — Fr. Vacek: Zvláštní případ husitské konfiskace. (V l. 1420—1421 obce Starého i Nového města Pražského vzaly odbojním neb z města ušlým měšťanům jejich statky a uvedly v ně nové držitele s platností ovšem dočasné. K tému statkům patřil i poplužní dvůr v Košířích t. zv. Názuv, který průběhem asi zoti let byl tříkrát zabrán, aby konečně se dostal v držení p. Voka z Valdstejna. V souvislosti s tím zmíňuje se autor o zápisnému listě krále Václava IV. z 9. července 1417, jímž dával v zástavu církevní statek a soudí, že byl autentický, ačkoliv jej Sedláček nepojal do »Zbytků register král.«) — L. Doměk: Zaniklá ves Brána (lokalisuje ji asi 2 km jihovýchodně od Mnichu — okres Kamenice n. Lipou — kde je nyní les Spáleniště. Nedaleko odtud v jiném lese stával zaniklý dvůr Bránka.) — Fr. Teplý: Pěkné porozumění měšťanstva pro uměleckou památku. (Město Horažďovice odmítlo r. 1846 žádost hr. Černína, aby mu byl přenechán náhrobník Puty Švihovského z Risenburka pro rodinou hrobku černínskou, poněvadž se považuje obraz jeho »za velmi cenný klenot pro město Horažďovice.«) — J. F. Sloboda: Značený cín v západomoravských museích (uvádí jména dosud zjištěných konvářů v Jihlavě, Brně, Mor. Třebově, Znojmě a dobu jejich působnosti.) — St. Rokycký doplňuje zprávy o Svojšovi ze Zahrádky, n. hejtmanu bratrstva táborského na Rokycanech v I. 1430—1436 a to podle nejstarší městské knihy rokycanské (žluté knihy č. 1.) a dedukuje z paměti tam zapsaných, že Svojše ovládl časem nejen město celé, nýbrž i zboží arcibiskupské při něm. —

Příloha: Přátele čsl. starožitnosti svému učiteli. K šedesátinám univ. prof. dra J. V. Šimáka. — Z bohatého obsahu, čerpaného ze všech odvětví českých dějin, vyjímáme ty články, jež zejména pro české rodopisce jsou důležité: K. Hrdina: Čechové na gymnasiu ve Zhořelci. (je to další příspěvek k pracím, jež u nás zahájil prof. Šimák; zjišťovati české studenty na německých universitách. Zhořelecké gymnasium, založené r. 1565 lákalo záhy Čechy jednak věhlasem svých učitelů, jednak pro svoji nábožensky neutrální půdu. Hrdina snaží se uvést nejen jména žáků, mezi nimiž nalézáme často synky z přední české šlechty, nýbrž sestavuje přehled, z kterého města, kdy a kterí příslušníci prostých i erbovních rodin měšťanských se v matrice gymnasia objevují. Většinou uvádí i jméno otce žákova.) — Fr. Roubík: Itinerář Albrechta z Valdštejna z let 1625—1634. — O. Odložilík: O anglických podobiznách Komenského. (chce rozluštiti otázku, který ze zachovaných portrétů je věrohodnější a dochází k závěru, že je to asi rytina Gloverova z r. 1642.) — V. Černý: Selské pozdvívání r. 1680 na statku Horní Polici. (Radí se k pracím Šimákovým o tomto thematu: Zákupský zámek v sev. Čechách, majetek bohatého vévody sasko-lauenburského svou okázalou náherou vydráždil poddané na Cvikovsku, později r. 1664 v Horní Polici. Dramatický průběh povstání, vyšetřování zúčastněných i nepříznivé skončení zápasu dokresluje obraz o poddanských poměrech v severních Čechách v 17. stol.) — F. Zumahn: Výrobky z lepenky a papíroviny. (Zprávy o prvních výrobcích tohoto zboží, o nejstarším podniku J. Schöffla v Rychnově u Jablonce n. N. z r. 1785 a dalších v Chebu, v Praze, v Žandově, v Schönfeldu a Slavkově o rozvoji tohoto odvětví v stol. 19.) Fr. Tischer: O domnělé emigraci pro víru z Německé Čermné a Chudoby v hrabství Kladském r. 1736. (Na základě pramenů z archivu arcibiskupského v Praze: emigrace neměla příčin náboženských, nýbrž agenti prusší verbovali lidi vysoké postavy pro pruské vojsko.) — C. Meroht: Z počátků Husova kostelíka v Menším městě Pražském, (pohled do kulturního života předních malostranských měšťanských rodin: Flavínů, Kocínů, Kobrů, Vinklerů,

a j. v z. pol. 16. stol. Článek je výtah z větší chystané publikace.) — J o s. D o s t á l: Skalka r. 1670. (Na základě dílčí cedule z r. 1670 — viz DZ 75 L 12—28 — popisuje autor jeviště Jiráskova »Temna«, zemanský stateček u Dobrušky, když sídlo Mladotů ze Solopisk, soupis poddaných a jejich povinností.) — A d. K r e j č í k: Archivy velikých statků a vlastivěda. (Jaký užitek přináší jednotlivé fondy těchto archivů badání vlastivědnému v jeho nejrůznějších otázkách a co poskytují rodopisci.) — E m. J a n o u š e k: Popisy státem spravovaných panství z XVIII. a XIX. století jako vlastivědný pramen. (Důležitý pramen i pro rodopis, neboť podávají cenné zprávy o geografických podmínkách panství, o výnosu půdy, o stavu obyvatelstva a jeho morálním charakteru atd.) — A. V a r o u š k o v á: Jakubičkova sbírka v Čes. zemském archivu v Praze. (Seznamuje s obsahem a povahou této genealogické sbírky, prostoupené bohatě náčrtky rodokmenů.)

O t a v a n, roč. XIII. (XXXXIII.) 1930, přináší pokračování zajímavých zpráv f pro f. K. N i n g r a (s bohatým doprovodem poznámkovým) o rušné době r. 1860 v Písku, o kandidatuře Tomkové do sněmu zemského za okres klatovský a domažlický o osudech »Besedy« a j. v.) — A l f r é d M a y e r: Památník rodiny Obstovy (o t. zv. knize hostů, kterou si založila rodina poslance Dra Gust. Obsta z Prácheňská; choť Obstova pocházela z rodu Hasnerů, Čechům dobře známého v osobě ministra Jos. Hasnera, tvůrce rakous. zákona o obec. školství. Setkáváme se tu s řadou jmen drobné německé šlechty a velkostatkářů z Prácheňská, mezi nimiž kmitne se i několik známějších osobností. Památník je zároveň důkazem, jaký jazykový živel vládl před 60 lety na zemanských statcích Sušicka a Klatovska.) — B o ž. Č e r m á k o v á: Zapadlý vlastenec (o děkanu mirovickém, Simunu Bernardovi Vránovi, buditeli a spisovateli, zakladateli »Pamětní knihy mirovické«, jejíž rukopis chová se dosud na faře v Mirovicích a obsahuje historická data o faře, o Strážiště nad Dobrou Vodou a j.) — D r. J a n M u k pokusil se v čl. »Sobrové v Jindřichově Hradci« konstruovat rodokmen píseckého deklaranta a českého starosty v Písku, Tomáše Šobra, jehož předkové přišli asi z Jindř. Hradce. —

B o l e s l a v a n, roč. V. (1930). — J. V. Š i m á k: Registra zboží Vysoké Libně, Vrutice a Sovinek okolo r. 1595 (podává posloupnost držitelů jednotlivých živností, soupis všech poddaných a jejich povinností.) — J. V o j á č e k: Mladá po bitvě bělohorské až do posledních dob. (Viz roč. IV., kde jsou vyplány osudy této dnes zaniklé vsi v době předbělohorské; v tomto článku autor registruje všechny držitele gruntu a chalup, jednak podle knih gruntovních a farní pamětnice, jednak podle ústní tradice až do zrušení vsi r. 1904.) — K. S e l l n e r: Drazice (o rodu pánů z Drazic nepřináší celkem nic nového.) — V. K o z á k: otiskuje zajímavý příklad, »jak se psávala svatební smlouva«.

K r a j e m L u č a n ů, roč. IV. (1930). — J a n R e n n e r otiskuje »šacunk žateckého kraje z rakovnického městského archivu. (Klade jej do r. 1566). Odhad je pro rodopisce bohatou studnicí šlechtických jmen ze Žatecka a zároveň zrcadlem jejich majetkové potence. Dlužno upozornit, že pramen z pol. 16. stol. mohl být vydán v transkripci pro tu dobu obvyklé (viz »Sněmy české«), tedy i místo ij, v místo w, a pod.

O d J e š t ě d a k T r o s k á m, roč. IX. (1930). — A l. Š i m o n: Úředníci a zřízení panství hradišťského na Klášteře. — J o s. Š k o d a: Místopisné paměti Českodubská (doplnil J. V. Šimák; soupis jmen obyvatelů ve vsích Horkách, Hodkách a Horním Vesci. Jméno Mužák objevuje se tu několikrát.) — J. V. Š i m á k: Nejstarší závěti turnovské. (Otištěno 6 kšaftů z let 1546—1560).

O d H o r á c k a k P o d y j í, roč. VIII. (1930). — J. D ř í m a l: Archiv zem. hlav. města Brna (seznamuje s hlavními fondy tohoto archivu, upozorňuje na sbírku obrazů a fotografií: portréty, erby a pod.) — J. T e n o r a: Svobodný dvůr v Ořechově u Brna. (Nové zprávy o držitelích tohoto dvora podle akt kapitulního archivu v Brně; Volného Topografie aní Vlastivěda Moravská neví o držitelích tohoto dvora skoro ničeho.) — V. Č e r n ý: Několik panských

archivů v Horácku a v Podyjí (týká se asi 11 archivů, v nichž vedle registratur ponejvíce hospodářského obsahu naleznou se i rodinné pozůstalosti, korespondence, smlouvy).

Z. R. Kinský. *Rod Kinských na Chlumci*. Z toho, co jsem slyšel a četl. S předmluvou Josefa Pekaře. 1930, str. 74, mnoho obrazových příloh; soukromý tisk.

Potomek starobylého českého rodu podává tu jako v kaleidoskopu jednotlivé obrázky z dějin Kinských na Chlumci od 16. století do nejnovější doby. Některých osobností je tu dotčeno jen letmo, u jiných autor déle se zastavuje a vypravuje zajímavější události z jejich života, zvláště takové, jak v předmluvě podotýká prof. dr. Pekař, jež dokumentují prudkou, někdy divoce výbušnou povahu a odvahu členů rodu, ať jevíla se nebojácnou energií v příbězích veřejných, ať v zálibách sportovních. Probrána tu historie Václava Vchynského, někdy nejvyššího lovčího království Českého, potom spojence krále Matyáše proti Rudolfovi II.; 1616 odsouzen k smrti, odvezen do Kladска, odkudž prchnul, až po Bílé Hoře obhájil si hrdlo i statek. Vilém Vchynský, odpůrce Ferdinanda II., zahynul tragicky s Valdštýnem v Chebu 1634. Oldřich Kinský, žák Balbínův, byl českým místokanclérem a pak presidentem apelačního soudu v Praze, vynikl též jako diplomat, a zůstal věren českému smýšlení — zajímá úryvek z jeho denníku, jak »několika šulci loktem« pokáral svou paní, když se vysmívala jeho směšné čestině, s hlopým Honzou jej porovnávajíc«. V době největšího odklonu české šlechty od národa Kinští si národní smýšlení uchovávají a pyšní se jím. To ostatně zdůrazňovala také již jiná publikace, vydaná Kinskými z péra A. T. Chlumeckého r. 1919: »Po stopách rodu Vchynských v českém písemnictví a jeho vztazích k národnímu životu našemu.« V 19. století Kinští vynikají jako odvážní sportovci. Čte se rozumně to líčení jejich odvahy, bravournosti, humoru, ale tu nelze se ubraniť pocitit jisté stísněnosti: není tu těch mužů starostlivých o blaho veřejné, státníků neb diplomátů, kteří by silou své individuality byli, chtěli a dovedli spolupůsobit ve vývoji dějin doby nové a nejnovější. Není tomu tak toliko u Kinských, jeví se to stejně ve většině starožitných mocných rodů: generace devatenáctého věku nerovná se již pokolením svých předků ze století předchozích, žije z historie a nemá namnoze již té touhy, aby také sama historii vytvářela.

Knížka Z. R. Kinského — druhou její polovinu tvoří německý překlad, jež by snad bylo bývalo líp vydati samostatně vedle textu českého — čte se poutavě a nikoli bez poučení. O ceně knihy svědčí, že předmluvu k ní napsal prof. dr. Josef Pekař, vítaje ji jako počátek a slib nápravy české šlechty, že bude pečlivá měrou větší než dosud o oživení památky a zásluh svých předků vydáváním jejich deníků, korespondencí, důležitých, akt úředních a j. »Nepochybuj« — dodává prof. Pekař — »že kdyby naše šlechta byla v tom směru dbala v posledním půlstoletí více svých povinností (jež jsou přece povinnostmi k ní samé, nejen k dějinám vlasti), nebyl by útok po převratu proti naší šlechtě vedený nabyl svého bezohledného ostří.« S autorem těchto slov můžeme jen projeviti přání, aby nezůstalo při této prvotině p. Z. R. Kinského, nýbrž aby v brzku následovaly práce další, jak z rodu Kinských, tak i jiných!

Ms.

Roman Procházka, *Rodopisná encyklopédie Československa — Familien-geschichtliche Enzyklopädie der Tschechoslowakei — Encyclopédie généalogique de la Tchécoslovaquie*. 1. svazek, písmeno A. V Praze 1931, str. 80. Zeměd. knihkupectví A. Neubert, cena Kč 52.50, v subskripci Kč 35—.

Když přede dvěma lety nakladatelství ohlašovalo vydávání tohoto díla, uvítali jsme je upřímnými sympatiemi, (viz ČRSC I. 156). Nečinili jsme tak arciť bez jistých obav, jimž jsme se panu autorovi také netajili. Práce, kterou si totiž předsevzal, vyžaduje více, než toliko mnoho dobré vůle a

snahy, přesahuje namnoze vůbec síly jednotlivcovy a předpokládá leta velmi pilné, důkladné přípravy. Dnes, kdy máme před sebou 1. svazek, obsahující rodová jména písmene A, musíme, žel, konstatovati, že naše obavy nebyly plané.

Podobné dílo má býti podnikáno přede vším s jistou soustavností. Do encyklopédie nemělo přijít nic, co si badatel může opatřiti jinak z tištěných a snadněji přístupných pomůcek, jako jsou personální almanachy, ročenky, schematismy, naučné slovníky a pod. Arcíš mnohý o nich neví, a tu důkladná bibliografie těchto pomůcek, otiskněná na počátku encyklopédie, byla by jistě bývala věcí velmi záslužnou a nepochybě užitečnější, než nesystematické přejímání nahodilých údajů jenom z některých, na př. ze starých schematismů král. Českého, vydávaných do let 1850tých společností nauk. Jestli autor právě tuto příručku považoval za věc již těžej dostupnou, tudíž hodnou excerpce, pak měl každou osobu sledovati, pokud se tam vyskytuje a označiti přesně »v letech od — do v schém. král. Čes.« místo povšechného údaje »v 1. pol. XIX. století«. Vím z vlastní zkušenosti, jak může suchý výčet jmen v starých adresářích a schematismech přispěti k překonání t. zv. »mrtvého bodu« — ale přetiskovati všecky kdekoliv kdy vyšlé seznamy jmen je ne možné a výběr toliko nahodilý nemá účelu.

Také soupisy nobilitací, jak je máme tištěny v starší práci Schimonové, nověji v knihách Králové a Doerrové, dále údaje Kolářovy a Sedláčkovy Heraldiky, konečně různá »Adelslexika« mohly být zcela dobré ponechány stranou, neboť — nehledě k jejich nestejně ceně — se rozumí samo sebou, že badatel všech těchto pomůcek použije sám.

Takovýmto vyloučením jistých skupin by se ostatní materiál pro encyklopédii velmi byl zmenšil, ač stále ještě by byl přímo obrovský: bylo by třeba co nejdůkladněji excerpovati literaturu, jmenovitě díla, ať periodická nebo knižní, jež obsahují zprávy o rodech nebo osobách, jm. pokud nemají rejstříku. A pak by přišel na řadu materiál archivní.

K tomu všemu bylo by ovšem třeba mnohaleté velmi pilné přípravy, ale pak by podobné encyklopédie mohla konati skutečně platné služby, třebas by z přičin na snadě ležících nikdy nevyčerpala všecku látku úplně.

Postrádáme-li tedy v encyklopédii Procházkově této zásadní soustavnosti, nemožno se zdržetí výtek ani po stránce věcné. Předně nerozlišuje mezi udělením pouhého erbovního listu a skutečnou nobilitací, resp. přijetím mezi vyšší stavu. Také jistá neúplnost vadí. Na př.: »Audr(z)ký z Kestřan, č. rod. v.l., Jan Adam A. z K., † 1649 ...« neudává nic, co by aspoň ukazovalo na větší stáří této rodiny; a byl by ostatně stačil poukáz na článek Sedláčkův v Ottově Slovníku Naučném. Ostatně toto heslo jako tak mnoho jiných ani nepatřilo zařaditi pod písmě »A«, leda jako odkaz na správnou formu »Udražský z Kestřan«. Totéž platí hned o následujícím hesle »Audrický z Audře« místo správného »Údreský z Údrče«. Pro badatele v rodině »Adámků« může jistě miti význam poukáz, že »Josef Dominik A d á m e k byl koncem 18. století ředitelem panství v Bechyni — autor však jen z vlastního dohadu dodal, že dotočný J. D. Adámek byl »kníž. schwarzenberským« ředitelem panství, čímž by ev. pátrání mohl uvést na docela falešnou stopu. Alféri jsou netolikou ve Varnsdorfu, nýbrž i jinde (Kestřany, Jirčany), a bylo by lze uvéstí příkladů více. Uváděti jednotlivé osoby buď ve světové válce vyznamenané nebo padlé v této knize je zbytečné už proto, že úplnosti tu docíleno být nemůže. Tím neříkáme, že by v genealogickém pátrání takový záznam byl bezcenný (srv. Familiengesch. Blätter 1921, str. 3—8), neboť spočívá na dochovaném materiálu spisovém, z nějž může vyplyvat nejeden doklad životopisný nebo rodopisný — ale to přece je lépe ponechati rodopisnému badateli, aby se sám prokousal štoly seznamů ztrát nebo vyznamenané osoby si našel v publikaci »Das goldene Buch der oest.-ung. Armee«. Nemalou závadou Procházkovy Encyklopédie jest pak nečeské psaní jmen osobních i místních, jež výhradně měly být uváděny

jen ve správné formě dnešního psaní, způsoby podle staré ortografie nebo zvyklosti pak uvedeny v odkazech. Komoliti, resp. neskloňovati českých tvarů, aby cizímu uživateli knihy byly srozumitelnější, máme za nepřípustné i zbytečné. Kdo pracuje na rodopisu českých rodů, jistě musí znát jazyk český aspoň na tolik, aby se slovníkem v ruce porozuměl českému textu, případně najde si pomocníka. Co se zkratek týče, měly být také jinak voleny, jm. mohlo být šetřeno stereotypních, už vžitých značek, nebo voleny přirozeněji, tak na př. AR = archiv hl. m. Prahy, mohl přece logičtěji být označen AMP, atd. Ze značek vidno, že stranou zůstaly Památky archaeologické, četné časopisy historického obsahu, jež namoze nemají rejstříků a byly by daly spoustu poukazů, jež jinak opravdu je těžko nalézti.

Nelze-li tedy při prvném svazku Procházkovy Rodopisné encyklopédie pochváliti než nejlepší vůli a snahu autorovu a obětavost nakladatelství, nemá tím být oběma brána chut k vydávání svažků dalších. Tím méně, že v dalších dílech by mohlo být napraveno, v čem začátek pochybil, a vydati podobné dílo ve smyslu naznačených směrnic, tedy v soustavném výběru, včeně i jazykově co nejsprávnější, bylo by opravdu činem zasloužným. Jednotlivce arcíci ztěží bude s tento úkol: bude třeba dělby práce a dobré redakce A vzhledem k těžkostem, jež práce opravdu aspoň relativně dobrá musí přemáhati, naskytá se otázka, nebylo-li by lépe vydávat řádně zpracované rodopisy jednotlivých rodin na způsob Perthesových genealogických ročenek v Gothě, nebo Koerner-Starke-ova »Geschlechterbuchu«?

Ms.

Ročenka Městského musea v Sušici za rok 1929. V Sušici 1930, str. 32.

Vedle obvyklé zprávy výroční o činnosti musea přináší tato knižecka článek Kajetána Turka o městském orloji a věžních hodinách v Sušici (s mnoha personálními údaji o živnostních a místních obyvatelích) a od téhož autora stat o paděstiletém vycházení »Posel ze Sušice«. Známý genealog, konservátor Jan Hellich uveřejňuje tu článek »Rodiny sušické v Poděbradech«, v nichž probírá ze Sušice pocházející rody Lysandrů z Ehrenfeldu (od 17. stol.) a Harantů (19. stol.).

Neues Lausitzisches Magazin (Band 104, Görlitz 1928, str. 410). Nový svazek, vydaný pečí »Oberlausitzische Gesellschaft der Wissenschaften« obsahuje obšírné pojednání o lužických šlechtických rodinách z okolí Zhořelce ve 14.—15. stol. Autor, Dr. W. v. Boeticher, posuzuje rodokmeny, znaky, pečeti, památky a hist. události téhoto rodin, mezi nimiž jsou mnohé, jež pocházejí z Čech a do Lužice se přistěhovaly. Z četných vyobrazení nás zajímá náhrobek r. 1381 zemřelého Jana z Dubé (znaku ostrev), nacházející se ve zhořeleckém kostele sv. Františka.

J. Pilnáček.

Zprávy.

Význačná životní jubilea. Ph. Dr. František Mareš, archivní rada v. v. knížete ze Schwarzenbergu a býv. ředitel proslulého archivu třeboňského, dovršil dne 28. prosince 1930 v plné svěžestí tělesné i duševní osmdesáte let věku. Jeho bohatá a záslužná vědecká práce historická jest všeobecně známa a došla častěji již vřelého ocenění. Dr. Mareš také v rodopise mnoho vykonal; do set jdou jeho genealogické řešerse, jež výpracoval k četným dotazům za doby své úřední činnosti. V pověstných šlechtických procesech pražských počátkem tohoto století byl spolu s Dr. Ad. L. Krejčíkem soudním znalcem. Při loňském jubileu město Třeboň udělilo dr. Marešovi čestné občanství. — Msgre J. P. Hille, děkan v Blatné, pilný historik tamního kraje, vynikající četnými pracemi z vlastivědné dějepravy a rodopisu jak tištěnými, tak v rukopise připravenými, slavil 4. dubna 1931 svoje sedmdesáté narozeniny. Jeho

pojednání jsou uveřejněna v čelných našich časopisech, a právem možno se těšit na publikaci dějin Kasejovic, panství blatenského a lnářského, o farách a mlýnech na Písecku a Blatensku, jež chystá.

Rodopisná společnost československá přeje oběma vzácným jubilantům, jež s hrdostí čítá mezi své členy, ještě mnoho zdraví do dalších desítek let!

V příležitostné publikaci »Romualdu Prombergrovi k pětasedmdesátce«, (V Olomouci, 1931, m. 8, 152 str.) sleduje Břetislav Rěrych rod Prombergů v Polné od r. 1754 do r. 1847 v širším rámci polenských dějin školských. Život jubilanta R. Prombergra, známého knihkupce a nakladatele v Olomouci lící Bohuš Vybíral. Škoda, že číselný výpočet nakladatelské činnosti Prombergrovy není doplněn podrobnou bibliografií! Vzpomínky ostatních účastníků publikaci nepřinášejí dalších příspěvků rodopisných. Kjk.

V článku dr. Viktora Luga »Die Stadt Reichenberg im Weltkriege«, uveřejněném v XXIV. ročníku (1930) »Mitteilungen des Vereines für Heimatkunde des Jeschken-Isergaues« otištěn jest seznam 914 padlých v světové válce. Z tohoto počtu bylo 460 rodáků libereckých, 201 příslušníků tamních a zbytek 253 usedlých v Liberci, leč jinde rozených neb jinam příslušných. Uvedu česká rodová jména tohoto soupisu: Adamec, Adámek, Bělohávek, Beneš, Budina, Bukovský, Bureš, Camperlík, Cejnar, Čermák, Černý, Čeřovský, Číla, Číškovský, Čulík, Dlouhý, Drahoňovský, Faltejsk, Goth, Hankovec, Hanuš, Havel, Hlaváček, Honsů, Horáček, Horák, Hrdina, Hudousek, Janda, Janouch, Ježek, Jindra, Jirák, Jirká, Jonáš, Kalina, Kedrovský, Klíma, Klička, Knížek, Kobosil, Kočí, Kohoušek, Koloušek, Koska, Kovář, Kozlík, Kračmar, Kratochvíl, Krejčí, Krouský, Kruhovský, Krupička, Kubíček, Kubista, Kuchta, Kulhavý, Kužel, Lánský, Lonský, Macháček, Matouš, Melich, Mikolášek, Mlejnek, Náklovský, Navrátil, Naxera, Nevečeřel, Nezdara, Nič, Novotný, Novák, Ott, Patučka, Paulík, Pelant, Piláček, Procháška, Prokop, Příza, Rehák, Rybín, Rípa, Salášek, Sámal, Silhan, Šimek, Šlambor, Šlechta, Sorm, Skopak, Sladovník, Sluka, Smrček, Sobotka, Sokolář, Staněk, Štasný, Štěpánek, Štětina, Studýnka, Svoboda, Syrovátká, Slisko, Terč, Tomášek, Třešňák, Tůma, Tvrzník, Valeš, Váňa, Vobořil, Vohnout, Votruba, Vávra, Teplý, Věchovský, Vít, Vlasák, Volec, Vondrák, Zima, Zvířecí. Kjk.

Moravské desky zemské z let 1348—1642 do zemského archivu v Brně. Dne 15. března t. r. odevzadal president vrchního soudu moravsko-slezského Dr. Emil Synek staré zemské desky moravské, v slavnostním shromáždění v sále české zemědělské rady moravské v Brně, do úschovy a správy moravskému zemskému archivu. Desky tyto byly vedeny u zem. soudu v Brně a v Olomouci od r. 1348. Byly do nich zapisovány svobodné statky a jejich svobodní držitelé, prodeje, postupy těch statků, závěti, odkazy, nadace a všechny zápisy, související s deskovými t. j. v deskách zapsanými statky a jejich držiteli. Tisíce jmén osad, obcí, rodin urozených svobodných i nesvobodných (Fr. Černý, který vydal Ukazatel jmen k zem. deskám mor. z let 1348—1466, odhaduje jmen těch na 100.000) v jejích vztazích k půdě, defiluje před očima čtenáře a uvádějice ho do dob dávno minulých a ukazujíce mu tehdejší majetkové, právní, sociální, náboženské a národnostní poměry jako v pestrém kaleidoskopu. Je to nejdůležitější pramen moravských dějin, tím cennější, že o něco starší zemské desky české byly zničeny požárem r. 1541 a zbyly z nich jen trosky. Současně zemské desky jsou nejdůležitějším pramenem pro rodopisné studium. Bohatství jich v tomto směru je opravdu neprebrané. Zemské desky jsou tu zdrojem nad jiné spolehlivým; vždyť byly pokládány za palladium svobod a práv celé země (»všeho práva konec a všech jistot jistota«, jak praví pan Ctibor Tovačovský z Cimburka), prokazována jim velká úcta, přístup k nim byl omezen, většinu času ukrývány

v pevných komnatách mnoha klíči zavřenými a jen při soudních zasedáních slavnostně a obřadně přednášeny k soudu a po skončení soudu zase opatrně ukládány za pevné zdi a mnohé zámky. Jejich národní, kulturní, sociální a zvláště rodopisný význam je jedinečný. Původně vedeny latinsky (do r. 1466), od té doby do Obnoveného zřízení zemského česky, od té doby pak vkládány zápisu i německy. Vydány jsou dosud jen latinské zápisu do r. 1466 (latinské); vyšly redakci Jos. Chytily s předmluvou J. Demutha r. 1856 pod názvem: *Die Landtafeln des Markgräfthumes Mährens*. O vydání dalších zápisů stará se nyní zvláštní komise. (Komise pro vydávání historických památek moravských). — Původní zápisu jsou stručné a prosté, avšak pozdější zápisu trhových smluv, posledních vůlí, odhadů statků jsou vlastně urbáři, obsahující neobyčejně bohatý materiál, lákající zvláště rodopisce. Význačnou historickou cenu předaných desk vyzvedli dobře v proslovu president Dr. Synek a ve skvělé přednášce hned po té následující ředitel zem. archivu moravského doc. Dr. Fr. Hrubý. — Předání účastníků se vynikající předáci úřadů, vědy a mnoha zájemců, takže zasedací sál zemědělské rady moravské byl nabit vybraným a pozorným obecenstvem. Aspoň tak uctilo současné Brno zemské desky — »klenot země«, »všech jistot jistotu«, když většina našich časopisů omezila se na stručnou zprávu anebo mlčení... Avšak přátelé české minulosti, zvláště naše rodopisce, upozorňujeme na tuto skvělou památku starých dob, která zvláště pro ně je opravdu klenotem. Přístup k němu a čerpání z něho pečlivě chrání ředitel mor. zem. archivu doc. Dr. Hrubý, ale jeho milá laskavost otevře je ochotně každému vážnému zájemci.

S. Z.

O rodiště Jana Jiskry z Brandýsa. Národní Politika přinesla v neděli 8. března 1931 vyobrazení zámečku ve Všechovicích u Hostýna, jenž nynějším majitelem, p. Ing. Kojeckým byl pietně opraven, s tím doložením, že byl nepochybně vystavěn z někdejší tvrze, kterou místní tradice vyznačuje za někdejší sídlo, snad i kolébku husitského vélečníka Jana Jiskry z Brandýsa. Proti tomuto mínění ozval se v téžme listu dne 11. března František Faltus tvrzením, že Jiska byl Čech, třebas jej Aeneas Sylvius k r. 1436 připomíнал jako Moravan, a že nejspíše se narodil v Brandýse nad Orlicí. Faltus dále piše: »Jak by byl — jakožto Moravan — přišel k tomuto názvu z Brandýsa, když v celé zemi jména toho nenalézáme? Kronikář Jan Balbín Škornice z Vorličné, narozený v r. 1525 v Hradci Králové, básník a bakalář učení Pražského, pojmenován, že Jan Jiska narodil se v Brandýse v kraji královéhradeckém, a to z rodiny chudobné. Tvrdí, že v mládí vstoupil Jan Jiska za panoše k státečnému Vilému Kostkovi z Postupic, jenž byl pánem Brandýsa n. O. Jiska sloužil vojensky za mlada v dalekých zemích a již pod císařem Sigmundem dostav se do Uher, platné tam služby prokazoval jeho nástupci Albrechtu II. Není se co diviti, že ovdovělá královna Eliška již ku konci r. 1446 svěřila Jiskrovi vrchní moc a důstojenství nejvyš. hejtmana krajů podtatranských. Známo jest tehdejší shledání v r. 1445 ve Víd. Nov. Městě Jiskry s dítětem králem Ladislavem Pohrobkem. Jest přání, aby vědecké kruhy historické rodiště Jana Jiskry z Brandýsa zjistily, aby pak případně na čp. 159 pamětní deska hlásila, že výtečný vojevůdce Jan Jiska z Brandýsa, nejslavnější vzor mezi vélečníky českými, jehož jméno jeden nás jezdecký pluk nese, narodil se v Brandýse n. Orlicí.« Snad zevrubnější studium přinese do této sporné otázky přece trochu vyjasnění. Pro Brandýs arcit mluví již samo jméno tohoto vélečníka.

Kamenský, Kaminsky, Kamenický, též Stauner a jinak podobně psala se z Malopolsky pocházející rodina usedlá na Moravě v Brně, Třebíči, Ivančicích, Dol. Kounicích, a snad jinde. Předek rodiny Jiří K. byl 1620 čís. proviantlejnantem, byl narozen v Malopolsce (brněnský arch., starý zemský dům) a přichází v době 1620—1625 co majitel svob. domu v Ivančicích a od r. 1625—1638 v Brně, kde okolo r. 1638 zemřel. Zenat byl po prvé s Kateřinou Chlubickou a po druhé asi od r. 1630 s Markétou vdovou po Klainerovi, která činila po-

slední výlì v Brně dne 9. června 1639. Děti uvedeného Jiříka K. byly: Kašpar, Gelasius, Lída, Judita, Marie Anna a Tomáš. První, Kašpar, narozen asi v Dol. Kounicích, obdržel brněnské městanské právo 29. srpna 1639, držel v Brně vinný šenk a oženil se tam 14. listopadu 1639 (fara u sv. Jakuba) s Reginou vdovou po Kašparovi Stillerovi. Poslední výlì učinil 23. listopadu 1648 a zemřel asi bezdětek. Gelasius K. byl řeholník sv. Augustina (kazatel) v Třebíči (Wolný, Kirchl. Top. Brünner Kreis, IV. 69., Pfarre Polehraditz bei Klobouk, uvádí k r. 1652 P. Matouše Kaminského, který zemřel 1671). Lída K. byla provdaná v Ivančicích; Judita K. vdalá se v Ivančicích dne 15. ledna 1626 za Jana Lorence. Marie Anna K. narodila se v Ivančicích r. 1623 a provdala se v Brně (u sv. Jakuba) dne 23. list. 1639 za Konráda Pfahla, malíře z Miltenberka (z Frank). Ve druhém manželství asi od r. 1650 byla ženou Jana Fundula (nar. 1610, radní v Mor. Třebové a později na St. Brně — viz Pilnáček, Staromoravští rodové, str. 564), Tomáš K., nar. v Ivančicích 1625, zemřel okolo 1639. Podobný, z původ. pramenů vypsaný rodopisný materiál (dle kterého naše údaje) má inž. Krinninger, Vídeň, Mariahilferstr. 47. Různé rody Kamenští, Kamenický uvádí Pilnáček Staromoravští rodové. Srv. též co tam psáno na str. 568—9 u rodin Komenských.

J. Pilnáček.

Rodinný záznam. Upozornili jsme v ročn. I. 162 na počin vodňanské duchovní správy z let 1860tých, jež dávala snoubencům pod titulem »Rodový kmen« při oddavkách osmilistovou knížecku s hlavními údaji o jejich osobách i předcích a s místem pro záznamy o jejich budoucích dětech. Nyní pan Jan Urban (»Edition Victoire«, Praha IX.-497) vydal něco podobného pod názvem »Rodinný záznam«: v tužší obálce jest titulní list, na nějž se připíše jméno majitele; na str. jest věnování, na str. 3—4 nationale vlastníkovo. Na str. 5 jest místo pro zaznamenání jeho rodičů, bratří, sester a vlastních dětí. Str. 6. a 7. určeny jsou »rodokmenům po otci a po matce«, str. 8. a 9. »bratrancům a sestřenicím, švagrům a švekruším«, další dva listy jsou prázdné. Je dvojí vydání: I. na slabším, II. na lepším papíru a tužších deskách. Obojí cenově jsou dostupná nejsířším vrstvám (Kč 3,60, 6.—) a bylo by si přáti, aby došla hojněho rozšíření, ač jednotlivé rubriky mohly být jiné. Tak slova »rodokmen« je tu užito nemístně (místo »vývod«), počítá jenom po 2 pradědech a prababičkách místo po 4, uvádí místo jen pro 2 prapradědy a 2 praprabáby místo 16 — nechává místo jen pro datum jejich narození a úmrtí, nikoliv též pro údaje místa narození a smrti, o době a místě oddavek ani zmínky. Ty příbuzenské vztahy mohly být tedy jinak a význačněji probrány, aniž by bylo bývalo třeba více města. Na přídeštích mohl být stručný návod, jak knížku vyplňovat, jak shledat data neznámá — bylo by to mnohým posloužilo a vhodnější, než v I. vydání text o chtěném a nechtěném mateřství. Přes to vítáme tento pokus, jenž je z prvních u nás; aspoň počátek jest učiněn a nepochybujeme, že obětavý vydavatel, jehož akci přejeme zdaru, při dalším nákladu přihlédne k našim námětům.

Ms

Matriky východního Slezska. Podáváme seznam ř. katol. farností a rok, kdy se počínají místní matriky rodné, snubní a úmrtní: Bludovice 1727, 1739, 1731. — Bohumín 1764, 1720, —20. — Bohumín Nový 1900. — Borová 1785. — Brzovice 1610, 1665, —65. — Dětmarovice 1840, 1863, —63. — Dobrá 1652 (mezery), 1784, 1781. — Dobratice 1840, 1869, —42. — Domaslovice 1773. — Doubrava 1850. — Frýdek 1700. — Fryštát 1652. — Hamry Staré 1835. — Heřmanice 1885. — Hnojník 1773. — Hrušov 1870. — Jablunkov 1736. — Janovice 1844, 1890, 1870. — Karviná 1702, 1722, 1738. — Konská 1785. — Lomná Horní 1898. — Louky 1784, 1785, 1826. — Lutyně Německá 1669. — Michálkovice 1870, 1901—01. — Morávka 1784. — Mosty 1786. — Orlová 1738, —38, 1740. — Ostrava Slezská 1720, 1784, —84. — Petrovice 1758. — Petřvald 1793, 1840, 1810. — Radvanice 1906, —06, 1908. — Ropice 1785. — Rychvald 1811.

— Sedliště 1894, 1834, —34. — Skalice 1784. — Stonava 1855. — Střítež 1725. — Suchá Horní 1835. — Suchá Prostřední 1785. — Šenov 1676. — Těrlíčko 1679, —79, 1682. — Těšín Český 1920. — Třinec 1784. — Vendryně 1677. — Vratimov 1786. F. J.

Dotazy a odpovědi.

I. Dotazy:

24. **Petule, Petula, Peťula.** Prosím za jakékoliv zprávy o výskytu tohoto jména a rodu, usedlého na Klatovsku, Prostějovsku a Olomoucku, snad též jinde (v již. Čechách?). Výlohy rád nahradím a jsem k pod. protislužbám ochoten.
Adolf Petule, Klatovy.
25. **Koudelové z Žitenic.** Byl Natanael K. z Ž. 1592 v čáslavském kostele pochřbený opravdu posledním svého rodu? (P. A. V., 354) Nevyskytuje se jméno to v časl. knihách městských, archivu neb jiných písemnostech okolí časl. ještě dále koncem stol. 16., ve stol. 17. nebo i dalších? — Který je první známý předek t. jména? Která literatura pojednává o tomto vlad. rodě? — Prosím též o všechny zprávy o tomto rodě zvl. z Čáslavská, Kouřimska a Černokostelecka.
Boh. Petr, Poličany Bílé.
26. **Petr.** O zprávy o tomto rodě prosím, zvl. z Uhlířskojanovicka a okolí.
Boh. Petr, Poličany Bílé.
27. **Oliva.** Hledám podrobnosti o rodu Olivů k sestavení rodopisu, hl. z doby před r. 1806. Zprávy honoruji.
Jiří Oliva ml., průmyslník, Lučice-Chlumec n. C.
28. **Merenský.** Zprávy o tomto rodu, usedlému na jakémsi mlýně zv. »Brafeten-mühle« (snad mlýn v Prasetíně u Skutče?) hledá a honoruje N. Wopper, Schönwald. Lask. odpovědi do redakce ČRSC.

II. Odpovědi:

10. **Piksa.** V Třebechovicích pokřtěna 22. července 1697 Anna, dcera Jana Piksy z Polánek. Zápisů o rodu Piksů v Třebechovických matrikách více. Vilém Koleš, Třebechovice p. Oreb.
- 12c. **Karel Kašpar Kaplíř ze Sulevic** na Milešově a Medvědici oženil se 15. listopadu 1661 s Annou Terezií, nejstarší dcerou Jaroslava Františka Cukra z Tamfelta, jenž držel statek Šípy na Rakovnicku a v uvedené době tam také sídlil; předchozí manželka Kaplířova Zbynka Polyxena Eusebie Bezdržická z Kolovrat byla tedy tehdy již mrtva. — 6. ledna 1665 datovány jsou svatební smlouvy mezi Kašparem Zdeňkem Kaplířem (obhájem Vídň) a Annou Terezií Kaplířovou, rozenou Cukrovou z Tamfelta, vdovou po Karlu Kašparovi Kaplířovi, jenž pravdě nejpodobněji zemřel tedy r. 1664. Kašpar Zdeněk Kaplíř oddán s Annou Terezií v Praze u P. Marie Sněžné. (Schwarzenb. dvorní registratura, odd. Třeboň A - 3 Ka - i b. — F. Mareš Č. Č. M. 1883, str. 18, a v Rezkově Sb. Hist., II. 257.) Hdč.
23. **Drahotský.** Asi r. 1820 * v Hněvčevsi (okr. Hořice v Podkrkonoší). Josef(?) Drahotský a † tamtéž r. 1885. Pohřben byl na starém hřbitově. Nejstarší syn jeho Josef Drahotský (byli ještě 2 bratři a 5 sester) * v Hněvčevsi v čp. 21. roku 1854 a † r. 1920 v hospitále hr. Sporcka v Kuksu u Dvora Král. n. L., kde je také i pohřben. Jeden z jeho bratří žije posud v Německu. Syn tohoto Josefa, Václav Drahotský * 4. července 1882 v Hněvčevsi v čp. 21 a žije dnes v Poličanech Bílých, okr. Dvůr Král. n. L. (Hněvčevs patřila k dominiu Cerekvickému.)
Boh. Petr, spr. školy, Poličany Bílé.

Z Rodopisné společnosti československé v Praze.

JUDr. FRANTIŠEK BROŽEK,

Lobkowiczký rodinný a archivní rada, správce zámeckého archivu
a knihovny v Roudnici n. L., spisovatel atd.

* Vojkovice u Kralup 18. března 1859, † Roudnice n. L. 2. ledna 1931.

JAN F. KOUŘIMSKÝ,

komerční rada a velkoprůmyslník v Pelhřimově,
† 6. března 1931 ve věku 63 let.

S upřímným žalem zaznamenává Rodopisná společnost ztrátu těchto
svých vážených členů, jichž bude vždycky vzpomínati
s úctou největší.

Druhá řádná valná hromada R. S. Č. konána za hojně účasti členstva
dne 2. března 1931 v Praze »u Vejvodů«. Zápis o této schůzi pro nedostatek
místa odložen do čísla příštího.

Dr. Eduard Šebesta: Popis pražského obyvatelstva z r. 1770. Ukázka
z »Popisu pražského obyvatelstva z r. 1770«, uveřejněná v I. ročníku ČRSC,
str. 90—94, vzbudila značný zájem. S více stran projeveno bylo přání, aby tak
bohatý pramen rodopisný (i jinak důležitý) byl celý vydán tiskem právě rodo-
pisnou společností, a tak podle usnesení II. výroční valné schůze R. S. Č. ze
dne 2. března 1931 bude časopis společnosti jako přílohu přinášeti členům
popis hlavního města Prahy z r. 1770. Stejně důležitý jako zajímavý tento
pramen obsahuje jména, zaměstnání, rodiště a věk všech 11.626 přítomných, 461 nepřítomných a 70 nezvěstných mužských obyvatel Starého Města
Pražského, jak byli v posledním čtvrtletí 1770 a prvných 14 dnech r. 1771
ve všech 932 domech vojensko-civilní úřední komisi popsáni, se zřetelem na
zaváděnou tehdy vojenskou povinnost pak podle měřítka spíše sociálního rázu
klasifikování a do jednotlivých rubrik zařazení. Po skončeném vytíštění Starého
Města bude pak pokračováno na vydávání soupisu Nového Města Pražského.
Celek, jenž věnován bude památce Aloise Jiráska, průkopníka historie našeho
obrození, opatřen bude vydavatelskou předmluvou a celkovým zhodnocením
významu této památky, jakož i slovníčkem zkratek, jichž nezbytně bylo třeba
užiti měrou co nejhojnější, měl-li tisk být umožněn.

Soupisová komise psala do zvláštních tiskopisů. Nechť je setříti základní
vzhled rukopisu a uspořádání jeho obsahu co do vojenské klasifikace osob,
vespané v originále do jednotlivých rubrik, označil vydavatel tyto sloupce
velkými i malými písmenami A—F, při čemž souhlasně s pramenem označuje
osoby přítomné (A—F) a nepřítomné (a—f), jak většinou podle svého tehdej-
šího společenského postavení byly zapsány do jednotlivých rubrik pro vojen-
skou službu.

Na prvném místě uvedeno jest jméno vlastníka domu ať už jednotlivce
či ústavu nebo kláštera, jež tištěno *kursivou*. Dále následují z osob přítom-
ných osoby původně zařazené v prvé rubrice (u nás bez jakéhokoliv

označení), jako příslušníci duchovenstva, šlechty, cizí neusedlí lidé, honoratioři, císařští a královští úředníci, měšťané zeměpanských měst a městysů a konečně k obchodu a živnostem či k tak zv. komerciu patřící mistři se svými syny, pomocníky a učni, vesměs svobodného nepoddanského stavu.

Do druhé rubriky zapsané usedlíky, přednosti domácnosti, jediné syny a manžely jediných dcer poddaného stavu označuje autor písmenou »A«. Obě tyto skupiny osob byly dle tehdejších předpisů, kdy nebyla ještě zavedena všeobecná branná povinnost, z vojenské služby v dobách míru na vždy vyloženy, pročež také nebylo třeba u nich udávat jejich stáří.

Třetí rubrika osob přítomných, u nás označená písmenou »B«, se stavala z lidí pro jich stáří a různé tělesné zřejmě viditelné vady k vojenské službě neschopných.

Další rubrika byla určena pro osoby v stáří 17—40 let, jež dle jich vnější tělesné způsobilosti a vzhledu — podrobná prohlídka však se tehdy nekonala — měly vzhled schopnosti 1. ke zbrani, anebo dle posouzení vojenského komisaře měly být zařazeny 2. mezi čeleď k dělostřelectvu a zásobovacím sborům; zde většinou rozhodcvala postava. Do prve kategorie zařazení mají u nás značku »C« a druhým, většinou osobám malé postavy, připsáno »D«.

Do šesté a poslední rubriky přítomných bylo nutno zapsati všechny hochy nedosáhnuvší 17. rok života, kteří nebyli stíženi žádnou viditelnou tělesnou vadou; ty označujeme písmenou »E«.

Tytéž značky »c«, »d«, »e«, (ale malé) připojujeme k osobám nepřítomným, chtějíce tím vyznačit jich obdobnou klasifikaci ke službě vojenské jako u osob přítomných.

Písmenu »f« pak přidává vydavatel osobám nepřítomným, vyjmenovaným v rubrice »osob pro jich kvalifikaci z odevzdání k vojsku zemskými stavu vyňatých«, většinou už proto, že sloužily tou dobou ve vojsku mimo Prahu.

U osob, jichž pobyt v Praze nebyl znám, ať už uprchly z domova, nebo šly za řemeslem na vandr, a nemohly být vypátrány, připojena zkratka »nezv.« (ěstný), většinou s udáním, kdy z Prahy odešel a od kdy o něm nebylo nicého slyšeti.

Co se pak týče vydavatelem přidaných označení čtyř hlavních čtvrtí (Týnská, Havelská, Linhartská a Mikulášská [Starého Města Pražského a dvou jeho postranních (vedlejších práv) sv. Anežky a sv. Ducha]), jakož i jmen náměstí a ulic, užívá jich podle roku 1784 tiskem vydané publikace »Namen aller Plaetze, Strassen, Haeuser nebst ihnen Inhabern, Schildern, Numern u. Einpfarrung der koenigl. Hauptstadt Prag.«

Dle téhož, dnes už vzácného tisku, uvedeny jsou dále ještě štíty domů (u nás v závorce uvedeny jsou ještě štíty dle Schallerovy Beschreibung z konce 18. století), jakož i označení far, ke kterým ten který dům patřil roku 1784, tudíž ještě před reformami josefinskými.

Prvá číslice domovní značící číslo domu je původním číslem z roku 1770, v Praze od prosince t. r. zavedeným a leckdes ještě obecenstvu červené olejovou barvou patrným, jež nahraženo roku 1805 novým číslem v naší publikaci v závorce uvedeným, většinou ještě dnes užívaným číslem popisným.

Podrobnou tabulkou těchto druhých dnešních čísel v aritmetické řadě, převádějící je na stará původní, na základě rovněž vzácného tisku »Verzeichniss aller Haeuser, Strassen und Plaetze der kön. Haupt- und Residenz-Stadt Prag nach der neuen und alten Numerirung mit Angabe der Hausbesitzer und Schilde atd.« vydaného roku 1805 otiskneme na konci spolu s příslušnými rejstříky osobních a místních jmen, jakož i všech povolání k celé práci s případnou reprodukcí mapy Jüthnerovy z počátku druhého desítek 19. století, kde zakreslena a vyznačena jsou i jednotlivá čísla popisná.

Není-li u některé osoby uvedeno její rodiště, rozumí se samo sebou, že pocházela dle soupisu z Prahy.

Osoby zemřelé označují se křížkem †.

»Rozený« značí se hvězdičkou * a množné číslo synů , pomocníků atd. značeno dvoučekou (:) za příslušnou zkratkou.

Pro stručnost označeny jsou jednotlivé fary těmito zkratkami: sv. Ducha — D.; sv. Františka — Fr.; sv. Havla — H.; sv. Haštala — Hš.; sv. Jakuba — Ja.; sv. Jiljí — Ji.; sv. Klimenta T. J. — Kl.; sv. Martina — M.; Panny Marie v Týně — T.

Slovniček zkratka:

1. jmen křestních:

A d.(am)	F i l.(ip)	M e l.(ichar)
A l.(ois)	F r.(antišek)	M i c h.(al)
A l b.(in)	H u b.(ert)	M i k.(uláš)
A l e x.(ander)	I g n.(ác)	N i k.(odem)
A m b.(rož)	I n n o c.(enc)	N o r b.(ert)
A n s.(elrn)	J a c h.(ym)	O k t.(avián)
A n t.(onín)	J a k.(ub)	O n d ř.(ej)
A r n.(ošt)	J e r.(ónym)	P a v.(el)
A u g.(ustin)	J i n d ř.(ich)	P r o k.(op)
B a l t.(azar)	J o s.(ef)	R u d.(olf)
B a r t.(olomčj)	K a j.(etán)	S t a n.(islav)
B e d ř.(ich)	K a r.(el)	Š e b.(estián)
B e n.(edikt)	K a š p.(ar)	Š i m.(on)
B e r n.(ard)	K l i m.(ent)	Š t ě p.(án)
B l a ž.(ej)	K o n r.(ád)	T o b.(iáš)
B o h.(umil)	K r i s t.(ián)	T o m.(áš)
C e l.(estin)	K r i š t.(of)	V á c.(lav)
D a n.(iel)	K ř.(titel)	V a l.(entin)
D a v.(id)	L e o p.(old)	V a v ř.(inec)
D o m.(inik)	L i n h.(art)	V i l.(ém)
E d m.(und)	L u d v.(ík)	V i n c.(enc)
E m a n.(uel)	M a r.(ek)	V o j t.(ěch)
F e l.(ix)	M a r t.(in)	X a v.(er)
F e r d.(inand)	M a t.(éj)	Z i k m.(und.)
	M a x m.(ilián)	

2. míst, zemí a krajů:

B a v.(orskó)	K o r.(utany)	ř.(ře Německá)
B e c h.(ynský)	K o u ř.(imský)	S a l z.(burg)
B e r.(ounský)	L i t.(oměřický)	S a v.(ojsko)
B o l.(eslavský)	L o k.(etský)	S l.(ezsko)
B y d ž.(ovský)	L o t r.(insko)	S. M. P. (Staré Město Pražské)
Č á s l.(avský)	L u ž.(ice)	S t.(ary)
Č ě s ký)	M.(orava)	Š t ý r.(sko)
Č e r n.(ný)	M. M. P. (Menší Město Pražské)	Š v á b.(sko)
Č e r v.(ený)	N ě m.(ecký)	T á b.(orský)
D o l.(nf)	N i z.(ozemí)	T y r.(oly)
E l s.(asko)	N. M. P. (Nové M. Pražské)	U h.(ry)
F r.(ancie)	P i e m.(ont)	V e l.(ký)
H o r.(ní)	P l z.(enský)	V e s t f.(álsko)
H r a d.(ecký)	P o l.(sko)	V i r t m.(bersko)
C h r u d.(imský)	P r a c h.(eňský)	V l t.(ava)
I r.(sko)	R a k.(ousko)	V y ř.(ší)
I t.(alie)	R a k o v.(nický)	Z a t.(ecký)
K l a d.(sko)		
K l a t.(ovský)		

3. zaměstnání, věcí a j., případně příslušných přídavných jmen:

A b.(alda)	f y s.(ik)	k o n t r.(olor)
a d j.(unkt)	g a l.(anterník)	k o r r.(epetitor)
a d v.(okát)	g u b.(ernium)	k o s t.(elník)
a ó m.(inistrátor)	h a j d.(uk)	k o v.(ář)
a k a d.(emický)	h a n d.(líf)	k o ž.(eluh)
a k c.(esista)	h e d v.(ábník)	k o ž i š.(ník)
a k t.(uár)	h e r.(ec)	k r.(ejčí)
a m a n.(uensis)	h o d.(inář)	k r a j.(ský)
a p p.(ellace)	h o f.(mistr)	k r á l.(ovský)
b a n k.(ální).	h o k.(ynář)	k r a m.(ář)
b e d.(nář)	h o l.(ič)	k r a v.(ař)
b ě h.(oun)	h o r.(ník)	k u c h.(ař)
b e r.(ní)	h o s p. (odář)	k u c h t.(ík)
b r.(atr)	h o s t.(inský)	k u p.(ec)
b r u s.(ič)	h r.(abé)	k y r.(ysník)
b ý v.(alý)	h r n č.(íř)	l a z.(ebník)
b u d.(oucí)	h ř e b.(enář)	l e k.(árník)
c a j k.(ář)	h u s.(ar)	l i v r.(ejanář)
c e c h.(ovní)	c h i r.(urg)	l o k.(aj)
c e l.(ní)	i n s p.(ektor)	l o t t.(erie)
c í n.(ař)	i n s t r.(uktor)	m.(ěstan)
c u k.(rář)	i n v.(alida)	m. kol. (mistr kolář)
c v o č.(kář)	i n ž.(énýr)	m. a m. (městan a mistr)
č.(eský)	j e h l.(ář)	m. p. (malé postavy)
č a l.(ouník)	j e n.(erál)	m ag.(istrát)
č e l.(edín)	j e z d.(ecký)	maj.(itel)
d.(úm, domu)	j i r c h.(ář)	m a l.(íř)
d ě d.(ic)	j u r.(is)	m a s.(ný) k r.(ejcar)
d ě l.(ostřelec)	k a d.(et)	m e č.(íř)
d e p.(utovaný)	k a l k.(ulátor)	m e d.(ik)
d i v.(adelní)	k a m.(eník)	m ě d i k.(ovec)
d l a ž d.(ič)	k a n.(ovník)	m ě s t.(ský)
d o b.(ytek)	k a n c.(elista)	m i n c.(ovna)
d o l.(ní)	k a n d.(idát)	m o s.(azný)
d o m k.(ář)	k a n t.(or)	m l.(ynář)
d r.(oktor)	k a p.(elník)	m u s.(icus, -inkant)
d r a c.(ounář)	k a p l.(an)	m y d l.(ář)
d r a g.(oun)	k a p r.(ál)	m y s l.(ivec)
d r ů b.(čež)	k a r t.(áčník)	m ý t.(ní)
d ř.(íví)	k a v.(árník)	n á d.(eník)
d ů c h.(odní)	k l.(áster)	n á j.(emný)
d ū s t.(ojník)	k l e m p.(íř)	n á k l.(adník - piva)
d v e ř.(ník)	k l e r.(ik)	n a l.(ezeneč)
d v o r.(ní)	k l o b.(oučník)	n e o f.(yta)
e x p.(editor)	k n.(ěz)	n e m.(ěstanský)
f a k t.(or)	k n i h.(ař)	n e m a n ž.(elský)
f a r.(ář)	k n i h t.(iskař)	n e u s.(edlý)
f e l č.(ar)	k o l.(ář)	n e v l.(astní)
f i l.(jální)	k o m.(orník)	n e z n.(ámý)
f i s k.(ální)	k o m i n.(ík)	n o s.(ic)
f o r m.(an)	k o m i s.(ář)	n o v.(ic)
f r.(ater)	k o m m.(erční)	n o ž.(íř)
f r a n c.(ouzský)	k o n c.(ípista)	o b c h.(odník)
t u n d.(atista)	k o n s.(istoř)	o f.(iciant)
f u r.(ýrt)	k o n s k r.(ibce)	

o f i c.(iál)	r o l.(ník)	s v.(ětský)
o k r.(esni)	r u k.(zvičkář)	s v o b.(odný)
o r g.(anista)	r y b.(ář)	s y n d.(ik)
o s t r.(uhář)	r y c h t.(ář)	š.(vec)
o t.(ec)	r y t.(íř)	š a f.(ář)
o v.(oce)	ř.ád., -ový)	še n k.(ýř) p.(iva),
P.(áter)	a u g.(ustinianů)	v. (ina)
p.(an)	b c n.(ediktinů)	š k.(ola)
p á l.(enka)	c i s t.(erciaků)	š m.(ejdíř)
p a r.(ukář)	d o m.(nikánů)	š p a l.(íčkář)
p a s.(íř)	k a p.(ucinů)	š t.(afíř)
p e d.(el)	k a r m.(eliánů)	t a b.(ák)
p e k.(ář)	k a r t.(uzianů)	t a m.(bor)
p í s.(ář)	k ř i ž.(ovníků)	t a m t.(éž)
p i v.(ovarský)	m i l. b r. (Milosrdných bratří)	t a n.(čeník)
p l.(uk)	m i n.(oritů)	t ě l.(esný)
p l á t.(no)	p r e m.(onstrátů)	t i s k.(ář)
p o d.(omek)	s e r v.(itů)	t k a d l.(ec)
p o d d.(aný)	T. J. (jesuitů)	t o p.(ič)
p o j.(ezdný)	ř e c.(ký)	t r .(uhlář)
p o k l.(adník)	ř e š.(etář)	t r u b.(ač)
p o k r.(ývač)	ř e z.(ník)	u č.(eň)
p o l.(icejní)	ř e z. k. a m. (řebář ka- mene)	ú č.(etní)
p o m.(ocník)	ř i d.(itel)	u č i r.(el)
p o r.(učík)	s. (yn)	ú ř.(ad, úředník)
p o s.(el)	s a k r.(istán)	u s.(edlý)
p o s t. (ilion)	s e d.(lář)	n a v.(andru)
p r.(ostý)	s e k r.(etář)	v d.(ova)
p r. ř. (profesor řádu)	s e t.(ník)	v i n.(ař)
p r a k t.(ikant)	s k l.(enář)	v i n o p.(al)
p r á v.(ník)	s k l e p.(ník)	v i s.(itátor)
p r o f.(esor)	s l.(uhá)	v o j.(ák)
p r o k.(urátor)	s lá d.(ek)	v o s k.(ář)
p r o t.(okolista)	s m ě n.(árník)	v r.(átný)
p r o v.(isor)	* soud, směnečný s.	v r c h.(ní)
p r o v a z.(ník)	s o c h.(ář)	v š.(ichni).
p r ý m k.(ář)	s o l i c.(itátor)	v ý b.(érčí)
p ř e v.(or)	s o u k.(eník)	v ý r.(obce)
p ř í s.(edcí)	s u k. k r.(oječ suken)	z a h r.(adník)
p u n č.(ochář)	s o u s t r.(užník)	z á m.(ečník)
p u r k r.(abí)	s p r.(ávce)	z á s.(obovací)
p u š k.(ář)	s t.(udent)	z d.(ejiš)
r.(ada)	s t o l.(ník)	z e d.(ník)
r.(adní)	s t ř. v b r. (střelec v bráně)	z e m.(ský)
r e g.(istrator)		z l.(atník)
r e v.(ident)		z v o n.(ík)
r e v i s.(or)		ž e n.(atý)

Časopisy, které docházejí do R. S. Č. výměnou za náš časopis a kterých možno členům použiti v knihovně spolkové v Čsl. státním archivu zemědělském v Praze XII., Slezská 7:

1. **Český Časopis Historický.** Vydává Josef Pekař. V Praze, nákladem Historického Klubu, Roč. XXXVI. (1930), XXXVII. (1931).
2. **Familiengeschichtliche Blätter.** Monatschrift für wissenschaftliche Genealogie. Herausgegeben von der Zentralstelle für Deutsche Personen- und Familiengeschichte. Leipzig, Roč. 29 (1931).

3. Krajem Lučanů. Věstník českého musea v Žatci. Řídí inspektor K. A. Polánek za pomocí redakčního sboru. Žatec, České museum. Roč. II. (1928) — V. (1931).
4. Staré i nové letopisy táborské. Vydává Richard Hrdlička. V Táboře, R. Hrdlička, seš. 18—22.
5. Maandblad van het genealogisch-heraldisch genootschap: »De Nederlandsche Leeuw«, gevestigd te's-Gravenhage. Red. Dr. Th. R. Valck Lucassen. Roč. XLVIII. (1930), XLIX. (1931).
6. Miesięcznik heraldyczny, wydawany przez oddział warszawskiego polskiego towarzystwa heraldycznego. Warszawa, Towarzystwo heraldyczne. Roč. IX. (1930), X. (1931).
7. Od Karlova mostu. Zprávy řádu Křížovníků s červenou hvězdou v Praze. Praha, Řád křížovníků s červenou hvězdou. Roč. III. (1930), IV. (1931).
8. Nouvelle Revue héraldique, historique et archéologique. Organe du Conseil des héraldistes de France. Red. Emile Salomon. Lyon, Roč. XIV. (1930), XV. (1931).
9. Rivista Araldica. Roma, Collegio Araldico. Roč. XXVIII. (1930), XXIX. (1931).
10. Rocznik Polskiego towarzystwa heraldycznego we Lwowie pod redakcją prof. Władysława Semkowicza. Kraków, Polskie towarzystwo heraldyczne we Lwowie. Tom IX. (1928—1929).
11. Sborník Jednoty potomků pobělohorských exulantů-pokutníků a přítel rodopisu v Praze. Red. Bořivoj Nesměrák. V Praze, Jednota potomků pobělohorských exulantů-pokutníků a přítel rodopisu. Roč. I. (1930).
12. Turul. A Magyar Heraldikai és Genealogiai Társaság Közlönye. Budapest. XLI. (1930).
13. Zeitschrift des deutschen Vereines für die Geschichte Mährens und Schlesiens. Brno. Roč. XXXI. (1929), XXXII. (1930), XXXIII. (1931).
14. Zprávy zemského archivu českého. Praha, Zemský archiv český. Sv. I.—VI. (1906—1924).
15. Časopis Národního musea (Časopis musea království Českého). Praha, Matice Česká. Roč. CIII. (1929), CIV. (1930).
16. Od Trstenické stezky. Vlastivědný sborník okresu Litomyšlského, Poličského a Vysokomýtského. Ročn. X. 1930/31.
17. Od Ještěda k Troskám. Vlastivědný sborník českého severu. R. IX. 1930—31.
18. Černá Země. Časopis lidově výchovný, vydává Kulturní rada pro širší Ostravsko v Mor. Ostravě. R. VII. 1930/31.
19. Naše Valašsko. Kulturní věstník o jeho životě a potřebách. R. II. Vsetín 1931.
20. Jihočeský Přehled. R. 1931.
21. Jihočeský Sborník historický.
22. Kutnohorské příspěvky k dějinám vzdělanosti české. Řada II.—V. 1923—1931.
23. Věstník Matice Opavské. Ročn. XXXV. 1930.
24. Sběratel. Orgán všech sběratelů v Č. S. R. Česká Lípa, r. I. 1929/30; r. II. 1930/31.
25. Monatsblatt der heraldischen Gesellschaft »Adler«, Wien. Nr. 589—
26. Revue-reviú Argus. Revue populárně vědeckých článků ve stručném výtahu. R. VI. 1930, VII. 1931.
27. Sudetendeutsche Familienforschung. II. 1930. III. 1931.
28. Staré Třebechovice. Č. I — (1929 —).
29. Vjesnik kr. državnog arhivu u Zagrebu. IV. 1929.
30. Mitteilungen des Vereines für Geschichte der Stadt Wien. Bd. IX. X. 1929/30.